

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ROMAN MEKÂNLARI VE GÜNDELİK YAŞAM: 200 EVLER TOPLU
KONUT ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tansu ERZURUMLU

Ankara-2022

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANA BİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ROMAN MEKÂNLARI VE GÜNDELİK YAŞAM: 200 EVLER
TOPLU KONUT ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Tansu ERZURUMLU

Tez Danışmanı

Doc. Öğr. Üyesi Emel AKIN

Ankara-2022

KABUL VE ONAY

Tansu ERZURUMLU tarafından hazırlanan ‘‘Roman Mekanları ve Gündelik Yaşam: 200 Evler Toplu Konut Örneği’’ başlıklı bu çalışma, 20/01/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Doc. Dr. İpek MEMİKOĞLU (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Emel AKIN (Danışman)

Prof. Dr. Bilge Sayıl ONARAN (Üye)

Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

20/01/2022

Tansu ERZURUMLU

ÖZ

ERZURUMLU, Tansu. Roman Konutları ve Gündelik Yaşam: Samsun 200 Evler Toplu Konut Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

İçinde bulunulan mekânlar yaşam tarzlarını etkiler, değiştirir, dönüştürür. Öte yandan yaşam tarzları da, mekânları değiştirir, yeniden biçimlendirir. Mekân-gündelik yaşam ilişkisinin en belirgin mekânlar, doğal olarak, gündelik yaşamın en yoğun yansıdığı evlerdir. Mekân-yaşam etkileşiminin en belirgin yansıması, yaşam tarzlarına uygun olmayan evlerdeki yaşamlarda gözlenebilir. Tez, yaşadıkları mekânları, kültürleri, bir başka deyişle, gündelik yaşamları en özgün gruplardan birisi olan Romanların evlerini konu edinmektedir. Tezin amacı, Romanların yaşadıkları evlerin mekânları ile gündelik hayatları arasındaki etkileşimin incelenmesidir. Tezin amacına koşut olarak, Romanların günümüzdeki yaşadıkları Samsun 200 Evler Toplu Konutu alanında araştırma yapılması hedeflenmiştir.

Araştırma amacı ve hedefine koşut olarak, Romanların kökenleri, yaşadıkları mekânlar, kültürleri ve gündelik yaşamları kısaca aktarılmış, Türkiye'de yaşayan Romanlar hakkında bilgi verilmiştir. Romanların Samsun'a göç ettikleri zaman yerleştirildikleri evlerden günümüzdeki evlerine kadarki süreçten söz edilmiş; sırasıyla Teneke Mahallesi ve 200 Evler Mahallesi bahçeli evlerindeki mekânları ve yaşamları aktarılmıştır. Tezin araştırma alanı, Romanların günümüzde yaşadıkları 200 Evler Toplu Konutlarıdır. Toplu konut aşanı ve evleri mekânsal olarak detaylı bir şekilde incelenmiş, konutlarda yaşayan Romanlar ile görüşülmüştür. Elde edilen tüm bulgular yorumlanmış; Romanların önceki evleri ve yaşamları ile günümüzdeki evleri ve yaşamları karşılaştırılmış ve günümüzde yaşadıkları evlerin mekânsal özelliklerinin Romanların yaşam tarzlarına etkisi ve yaşam tarzlarının evleri üzerindeki mekânsal etkisi değerlendirilmiştir.

Tez kapsamında elde edilen bulgular, tezin hipotezini desteklemektedir: Site hayatına, günümüze kadar geçen süre içerisinde alışmamışlar; eski gündelik alışkanlıklarını, kültürel değerlerini sürdürebilmek için mekânları dönüştürmüşler, yeniden biçimlendirmişlerdir. Bununla birlikte, yeni mekânları ve çevreleri, kültürel ve gündelik yaşamlarını etkilemiş, değiştirmiştir.

Anahtar Sözcükler: Roman, Roman Mekânları, Romanlarda Gündelik Yaşam, Mekân ve Gündelik Yaşam, 200 Evler Toplu Konutu.

ABSTRACT

ERZURUMLU, Tansu. Roman Housing Areas and Their Daily Life: Samsun 200 Evler Housing Estate Instance, Master's Thesis, Ankara, 2022.

The living spaces which people live in them affect, change and transform the lifestyles. On the other hand, lifestyles also change and reshape spaces. The most obvious spaces of the space-daily life relationship are, naturally, the houses where daily life is most intensely reflected. The thesis deals with the places where they live, their culture, in other words, the houses of the Roman people, whose daily life is one of the most unique groups. The aim of the thesis is to examine the interaction between the living spaces of the houses where the Roman people live and their daily lives. In line with the aim of the thesis, it is aimed to conduct research in the field of Samsun 200 Evler Toplu Konutu (Samsun 200 Evler Housing Estate), where the Roman people live today.

Parallel to the research purpose and target, the origins of the Roman, the places they lived, their cultures and daily lives were briefly explained, and information was given about the Roman people living in Turkey. their places and lives in their garden houses in Teneke Mahallesi and 200 Evler Mahallesi, respectively. The research area of the thesis is the 200 Houses Mass Housing, where the Roman people live today. The housing area and its houses were spatially examined in detail, and the Roman people living in the houses were interviewed. All the findings obtained were interpreted; The previous homes and lives of the Roman people were compared with their current homes and lives, and the effect of the spatial characteristics of the houses they live in today on the lifestyles of the Roman people and the spatial effect of their lifestyles on their homes were evaluated.

The findings obtained within the scope of the thesis support the hypothesis of the thesis: They could not get used to the life of the site until today; they have transformed and reshaped the spaces in order to maintain their old daily habits and cultural values. However, new places and environments have affected and changed their cultural and daily lives.

Keywords: Roman, Roman's Living Spaces, Daily Life of Romans, Spaces and Daily Life, 200 Evler Housing Estate Instance.

TEŐEKKÜR

Tez alışmamın her aşamasında bana bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren, destek olan değerli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emel Akın'a sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Çalışma alanımdaki mekân analizleri kapsamında, toplu konut projelerine ulaşmamda yardımcı olduğu ve değerli bilgiler aktardığı için Canik Belediyesi'ne, çalışma alanımla ilgili Romanlarla görüşme sürecime yardımcı olan Muhtar Erdoğan Desteci 'ye, Roman halkı ile ilgili geçmiş ve günümüze ait değerli bilgilerini aktaran Roman Engelliler Yardımlaşma ve Dayanıőma Dernek Başkanı'na teőekkürlerimi sunarım.

Tüm yaşantım boyunca yanımda olan, her türlü desteği sağlayan, babam Arif Erzurumlu 'ya, annem Kadriye Erzurumlu 'ya ve ailemin her bireyine minnettarlığımı sunar, sonsuz teőekkürlerimi iletirim.

Tansu Erzurumlu
Ankara, Őubat 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KÜLTÜR, GÜNDELİK YAŞAM, KONUT VE EV KAVRAMLARI	5
1.1. Mekân, Kültür-Gündelik Yaşam İlişkisi	5
1.2. Konut- Ev ve Gündelik Yaşam İlişkisi	9
1.3. Gecekondu ve Toplu Konut	16
BÖLÜM 2: ROMANLAR VE ROMAN KÜLTÜRÜ	21
2.1. Romanların Kökeni	21
2.2. Romanlarda Gündelik Yaşam ve Barınma	22
2.3. Türkiye’de Romanlar	25
2.3.1. Türkiye’de Romanların gündelik yaşamı ve barınma.....	28
BÖLÜM 3: 200 EVLER TOPLU KONUTU MEKÂN ANALİZİ VE ROMANLARIN GÜNDELİK YAŞAMLARI	32
3.1. Samsun’da Yaşayan Romanlar	32
3.2. Teneke Mahallesi	34
3.3. Yavuz Selim Mahallesi ve 200 Evler Mahallesi	39
3.4. 200 Evler Toplu Konutu	42
3.4.1. 200 Evler Toplu Konutu: Mekânsal analiz.....	45
3.4.2. 200 Evler Toplu Konutunda gündelik yaşam.....	66
3.5. Değerlendirme: Romanların Eski-Yeni Konutlarının Karşılaştırılması ve Mekân-Yaşam Etkileşimi	72
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	78

EK 1.....	86
İNTİHAL RAPORU.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Samsun ve Antakya Roman Mahalleleri (Akkan, Deniz ve Ertan, 2011).	24
Şekil 2: Samsun ve Antakya Roman Mahalleleri (Akkan, Deniz ve Ertan, 2011).	24
Şekil 3: 2006 Yılında Türkiye’ de Rom, Dom ve Lom Gruplarının Coğrafi Dağılımı. (Kolukırık, 2016).....	27
Şekil 4: Diyarbakır Karaçileri’nin Yaşadıkları Çadırlar (Cihan, 2016).	30
Şekil 5: Diyarbakır Karaçileri’nin Yaşadıkları Çadırlar (Cihan, 2016).	31
Şekil 6: Diyarbakır Karaçileri’nin Yaşadıkları Çadırlar (Cihan, 2016).	31
Şekil 7: Türkiye Haritası Samsun İl Konumu (cografyaharita.com, 2020).....	33
Şekil 8: Samsun Haritası Canik İlçe Konumu (googlemaps, 2020).	33
Şekil 9: Haritada Teneke, İkiyüz Evler ve Yavuz Selim Mahalleleri (googleearth, 2021)	34
Şekil 10: Samsun’da Teneke Mahallesinin Konumu (googleearth, 2020).	35
Şekil 11: Eski Teneke Mahallesi (Özbaskıcı, 2014).....	36
Şekil 12: Samsun’da Eski Teneke Mahallesinin Günümüz Hali (Orijinal, 2020).	36
Şekil 13: Teneke Mahallesi (Özbaskıcı, 2014).	37
Şekil 14: Teneke Mahallesi (Özbaskıcı, 2014).	37
Şekil 15: Yavuz Selim Mahallesi (googleearth, 2020).	40
Şekil 16: Yavuz Selim Mahallesi (googleearth, 2020).	40
Şekil 17: 200 Evler Mahallesi Evleri Konumu (googleearth, 2021).....	41
Şekil 18: Yavuz Selim Mahallesi (googleearth, 2020).	42
Şekil 19: 200 Evler Toplu Konutunun Samsun’daki konumu (googleearth, 2021).	43
Şekil 20: 200 Evler Toplu Konutunun konumu (googleearth, 2021).	44

Şekil 21: 200 Evler Toplu Konutu (toki, 2022).....	44
Şekil 22: 200 Evler Toplu Konut Çevresi (Orijinal, 2021).	45
Şekil 23: 200 Evler Toplu Konut Çevresi (Orijinal, 2021).	45
Şekil 24: 200 Evler Konutları Vaziyet Planı (Canik Belediyesi, 2020).....	46
Şekil 25: Bakkal (Orijinal, 2020).	47
Şekil 26: Seyyar Satıcılar (Orijinal, 2020).	48
Şekil 27: 200 Evler Konutları Kapı Önleri (samsunhaber, 2017).....	48
Şekil 28: 200 Evler Konutları Kapı Önleri (Orijinal, 2020).....	49
Şekil 29: 200 Evler Konutları Oturma Alanları (Orijinal, 2020).	49
Şekil 30: 200 Evler Camii (Orijinal, 2020).....	50
Şekil 31: Faytonlar için yapılmış alanlar (Orijinal, 2020).....	50
Şekil 32: 200 Evler Konutları Bodrum Kat Planı (Canik Belediyesi, 2020).....	51
Şekil 33: 200 Evler Konutları Bodrum Kat Planında Daire Planı (Canik Belediyesi, 2020).	52
Şekil 34: Antre alanı (Orijinal, 2020).	53
Şekil 35: Bodrum Kat Salon (Orijinal, 2020).	54
Şekil 36: Bodrum Kat Planında Depo ve Sığınaklar (Canik Belediyesi, 2020).	54
Şekil 37: 200 Evler Konutları Zemin,1,2, ve3. Kat Planları (Canik Belediyesi, 2020).	56
Şekil 38: 200 Evler Konutları Zemin, 1, 2 ve 3. Kat Planları (Canik Belediyesi, 2020).	57
Şekil 39: 200 Evler Konutları Zemin, 1, 2 ve 3. Kat Salon ve Antre Planı (Canik Belediyesi, 2020).	58
Şekil 40: Tefriş Yerleştirilen Salon Planı (Orijinal, 2021).	58
Şekil 41: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).....	59
Şekil 42: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).....	59
Şekil 43: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).....	60

Şekil 44: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2021).....	60
Şekil 45: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).....	61
Şekil 46: 200 Evler Konutları Zemin 1, 2 ve 3. Kat Yatak Odası Planı (Canik Belediyesi, 2020).	62
Şekil 47: Yatak Odası Üzerine Yerleştirilmiş Tefriş (Orijinal, 2021).	63
Şekil 48: 200 Evler Konutları Zemin 1, 2 ve 3. Kat Banyo ve Tuvalet (Canik Belediyesi, 2020).	64
Şekil 49: 200 Evler Konutları Zemin 1, 2 ve 3. Kat Mutfak ve Balkon (Canik Belediyesi, 2020).	65
Şekil 50: 200 Evler Konutları Sokağa Asılan Çamaşırlar (Orijinal, 2020).	65
Şekil 51: 200 Evler Konutları Sokağa Asılan Çamaşırlar (Orijinal, 2020).	66
Şekil 52: Bodrum Katta Depoların Eve Dönüştürülmesi (Orijinal, 2020).....	69
Şekil 53: Seyyar Arabalar (Orijinal, 2020).....	71
Şekil 54: Samsun Sahil 'inde Faytonculuk Yapmak (Samsunhaber, 2015).....	71
Şekil 55: Fayton Atları için Ahır (Orijinal, 2020).	72

GİRİŞ

Tarihten günümüze insanlar, içinde yaşadığı doğal çevreyi, arzuları doğrultusunda biçimlendirmiş ve kendilerine uygun alanlar yaratmıştır. Bu alanlar korunmak ve ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile oluşturulmuştur. Yaratılan alanlar, insanların gündelik yaşamlarını sürdürebilmeleri için yapılan fiziksel mekândır ve bu fiziksel mekân yaratma eylemi, mimarlık adını almaktadır. Fiziksel mekânda, yaşamsal aktiviteler ve alışılmış eylemler gerçekleştirilmektedir. Konutlar ve evler, birey ya da bireylerden oluşan kullanıcıların yaşadığı mekânlardır.

Mimarlık sadece konutları ve evleri değil aynı zamanda mekân içerisinde geçirilecek yaşamı da tasarlamaktır. Zaman içerisinde mekânlar, yaşam tarzlarına göre değişmiş ve dönemsel olarak konutlar farklılaşmıştır. Hızlı kentleşme ve sanayinin getirdiği konut sorununu çözme amacı ile Türkiye’de toplu konut üretimi başlamış ve toplu konut projeleri bakım, onarım, afet konutu, alt gelir gurubu gibi proje tiplerine ayrılmıştır.

İçinde bulunulan mekânlar yaşam tarzlarını etkiler, değiştirir, dönüştürür. Öte yandan yaşam tarzları da, mekânları değiştirir, yeniden biçimlendirir. Mekân-gündelik yaşam ilişkisinin en belirgin mekânlar, doğal olarak, gündelik yaşamın en yoğun yansıdığı evlerdir. Mekân-yaşam etkileşiminin en belirgin yansıması, yaşam tarzlarına uygun olmayan evlerdeki yaşamlarda gözlenebilir. Bu tez, yaşadıkları mekânları, kültürleri, bir başka deyişle, gündelik yaşamları en özgün gruplardan birisi olan Romanların evlerini konu edinmektedir. Özgün yaşam tarzları ve toplumdaki kimlik algıları farklı olan Romanların yerleştirdikleri evlerin analiz edilmesi ve yaşamları ile ilişkisinin irdelenmesi, mekân-yaşam karşılıklı ilişkisinde önemli bir araştırma örneğidir. Samsun'da yaşayan Romanlar, göç ettikleri ilk günlerden bu yana yerlerinden edilmişler, farklı alanlara yerleştirilmişlerdir. Bu nedenle, tezin konusu olarak, Samsun Romanlarının evleri seçilmiştir.

Çalışmanın Amacı ve Hedefi

Tezde, Romanların yaşadıkları evlerin mekânları ile gündelik hayatları arasındaki etkileşimin incelenmesi amaçlanmaktadır. Tezin amacına koşut olarak, Romanların günümüzdeki yaşadıkları Samsun 200 Evler Toplu Konutu alanında araştırma yapılması hedeflenmiştir.

Hipotez

Konut mekânları ve gündelik yaşam arasında karşılıklı ilişki söz konusudur: 200 Evler Toplu Konut mekânları zaman içerisinde Romanların, gündelik yaşamlarını ve kültürel değerlerini etkilemiş, değiştirmiştir. Aynı zamanda, Romanların gündelik yaşamları ve kültürel değerleri de yaşadıkları mekânları yeniden biçimlendirmiş; dönüştürmüştür.

Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırma amacı ve hedefine koşut olarak, literatür taraması yapılmış, teorik çerçeve oluşturulmuştur. Bir sonraki adımda, Romanların kökenleri, yaşadıkları mekânlar, kültürleri ve gündelik yaşamları kısaca aktarılmış, Türkiye'de yaşayan Romanlar hakkında bilgi verilmiştir.

Romanların Samsun'a göç ettikleri zaman yerleştirildikleri evlerden günümüzdeki evlerine kadarki süreçten söz edilmiş; sırasıyla Teneke Mahallesi ve 200 Evler Mahallesi bahçeli evlerindeki mekânları ve yaşamları, daha önce yapılan araştırmalara ve günümüzdeki görüşmelere dayanılarak aktarılmıştır. Tezin araştırma alanı, Romanların günümüzde yaşadıkları 200 Evler Toplu Konutlarıdır. Toplu konut mimari projeleri, Samsun Canik Belediyesi'nden elde edilmiş; konut planları detaylı olarak incelenmiştir. Yerinde gözlem yapılarak evlerin iç mekânlarının ve konut alanının fotoğrafları çekilmiş; konutlarda yaşayan Romanlar ile görüşülmüştür. Konut alanına farklı tarih aralıklarında gidilmiş; zaman içindeki mekânsal değişiklikler not edilmiştir. 30 Roman kullanıcı ile yapılan yüz yüze görüşmede, önceden hazırlanmış olan sorular (Ek-1) sorulmuştur. Kadınlar çoğunlukla görüşmek istememiş; soruları cevaplamaktan kaçınmıştır. Sorular, iç mekânlarının detaylı incelemesine koşut olarak, yaşadıkları mekânlara ilişkindir: Evlerinin mekânsal niteliklerine, hoşnut oldukları ve olmadıkları mekânsal özelliklere, yaşam alanlarının yaşam tarzları ile ilişkisine, bu alana yerleştirilmeden önceki ev mekânlarına ve yaşamlarına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Eski yaşadıkları mekânlar hakkında Roman Yardımlaşma Derneği Başkanı'ndan, günümüz konutlarındaki yerinde gözlem ve görüşmeler konusunda 200 Evler Mahallesi Muhtarı olan Erdoğan Desteci 'den destek ve bilgi alınmıştır. Katılımcıların bir kısmı ile pandemi sebebi ile yüz yüze görüşmeler sağlanamadığından görüşmeler, telefon ve internet araçları ile

tamamlanmaya çalışılmıştır.

Tezin Önemi ve Özgünlüğü

Romanlara ilişkin çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğu, Romanların kökenlerine, kimliğine, toplum içindeki yerlerine, yaşam tarzlarına, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapılarına ilişkindir¹. Romanların yerleşim alanlarına ve barınma mekânlarına ilişkin akademik çalışma sayısı azdır². Samsun Romanlarına ilişkin yapılan tek akademik çalışmada³, Samsun Romanlarının sosyal hakları ve yaşamları araştırılmıştır. Bu tezde ise, Samsun Romanlarının barınma mekânları incelenmekte, zorunlu olarak yerleştirildikleri evlerin detaylı

¹ Akkan, B. E., Deniz, M. B. ve Ertan, M. (2011). Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri. *İstanbul: Sosyal Politika Forumu*. Gökçe, D. (2018).

Başka Bir Dünyanın İnsanları. *Global Media Journal*, 1(2), 121-136. Bingöl, Y. ve Büyükkakın, T. (2012).

Kocaeli Romanları Üzerine Sosyo-Ekonomik Bir İnceleme. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 8(2), 5-23. Cihan, A. (2016).

İçimizdeki Ötekilerden Diyarbakır Karaçileri. Ateş, H. (Ed.). *Tarihten Günümüze Türkiye’de Romanlar: Tarih-Kimlik-Kültür-Sosyolojik Profil-Sorunlar*, s.119-164. Çetin, B. I. (2017).

Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye’deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi ve Birinci Aşama Eylem Planı’nın Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 85-112.

Gökçen, S., Tabaoğlu. E. ve Öney, S. (2008). Biz Buradayız!: Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, İstanbul: Mart Matbaacılık. Göncüoğlu, S. ve Yavuztürk, Ş. (2009).

Sulukule ve Çingeneleri. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 23, ss.107-134. İlhan, S. ve Fırat, M. (2017).

Bir İnşa Süreci Olarak Romanlık: Kuramsal Bir Çözümleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 265-276. Kolukırık, S. (2005).

Türk Toplumunda Çingene İmgesi ve Önyargısı, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), s.52-71. Kyuchukov, H. (2007).

Bulgar ve Türk Müslüman Romanların Tarihi, Kültürü ve Dili. Yeryüzünün Yabancıları: Çingeneler, Kolukırık, S. (ed.). İstanbul: Simurg Kitapçılık Yay, 71-85. Marsh, A. ve Danka, A. (2008).

Eşitsiz Vatandaşlık: Türkiye Çingenelerinin Karşılaştığı Hak İhlalleri. Uzpeder, S., Danova/Roussinova, Özçelik, S. ve Gökçen, S. (Ed.).

Lomlarda Kimlik, Kültür ve Sosyal Değişme: Ardanuç, Şavşat Ve Yusufeli Örnekleri. *Karadeniz Araştırmaları*, (56), 25-52. Ünalı, H. (2012).

[Türkiye’de Yaşayan Kültürel Bir Farklılık: Çingeneler](#). *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1 (1). Aytaç, G. (2012).

Soğuk Savaş Dönemi Avrupa Çingeneleri. Dişli, Ö. (2016).

“Çingene” Mi, “Roman” Mı? Bir İnşa Süreci. *AÜDTCF, Antropoloji Dergisi*, 31, 97-117. Fırat, M. ve Açıkgöz, R. (2020).

Elazığ’da Yaşayan Çingenelerin Değişen/Dönüşen Meslekleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Journal of Economy Culture and Society*, (Özel Sayı 1/Supplement 1), 229-248.

² Kentsel Dönüşüm Projesi Bağlamında Sulukuleyi Anlamak: Roman Kimliğinin Analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul. Uğurlu, Ö. (2013).

Dönüşen Kentlerde Çingene Olmak: İzmit Örneği/Being A Gypsy in Transforming Cities: The İzmit Case. *Mülkiye Dergisi*, 37(1), 71-104. Bayraktar, Ö. (2011). Çingeneler:"

Romanların Konut Ayrışmasını Etkileyen Faktörler: Aydoğdu Mahallesi, Tekirdağ. *Megaron*, 13(2). Çelik, K. ve Tar, Y. (2015).

³ Samsun’da Yaşayan Romanlar: Sınırlı Sosyal Hakla Yaşam Kurma. *Journal Of International Social Research*, 8 (36). Balcı, H. (2009).

mekânsal analizi yapılmakta, aynı zamanda evleri ile yaşam tarzları arasındaki etkileşim irdelenmektedir. Romanların ev ve yaşam ilişkisini araştıran çalışma olması, tezi önemli ve özgün kılmaktadır.

Çalışmanın Birinci Bölümünde, mekân, kültür, gündelik yaşam konut-ev ve gündelik yaşam kavramları araştırılmış; kavramların birbiri ile olan ilişkisi irdelenmiştir ve etkileşimleri irdelenmiştir.

İkinci Bölümde; Romanların tarihsel sürecine kısaca değinilmiş; , kendilerine özgü kültürel ve gündelik yaşamları, mekânları irdelenmiş; Türkiye'de yaşayan Romanlar hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Son Bölümde; mübadele döneminde Selanik'ten Samsun ili Canik İlçesi'ne göç eden Romanların ilk yerleşim yerleri olan Teneke Mahallesi'ndeki mekânlarına ve yaşamlarına, ardından, Teneke mahallesinden çıkartıldıktan sonra yerleştirildikleri 200 Evler Mahallesi'ndeki müstakil bahçeli evlerine ve yaşamlarına kısaca değinilmiştir. Müstakil konutlardan da çıkartıldıktan sonra yine aynı mahalle sınırları içinde kendileri için yapılan 200 Evler Toplu Konutları, Tezin detaylı inceleme alanıdır. Toplu konutların detaylı mekânsal analizi yapılmış, yerinde gözlem ve Roman kullanıcılarla yapılan görüşme sonuçları aktarılmıştır.

Elde edilen tüm bulgular, değerlendirme bölümünde yorumlanmıştır. İlk kısımda, Romanların önceki evleri ve yaşamları ile günümüzdeki evleri ve yaşamları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmenin ikinci kısmında, günümüzde yaşadıkları evlerin mekânsal özelliklerinin Romanların yaşam tarzlarına etkisi ve yaşam tarzlarının evleri üzerindeki mekânsal etkisi değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 1: KÜLTÜR, GÜNDELİK YAŞAM, KONUT VE EV KAVRAMLARI

Tez, Roman kültürü, mekân ve gündelik yaşam ilişkisini Toplu Konut Projesi olan 200 Evler Toplu Konut Projesi üzerinden araştırmayı kapsamaktadır. Mekân, gündelik yaşam, kültür kavramları birbirleri ile etkileşim içerisinde olan konulardır. Bölümde mekân, konut-ev, gündelik yaşam ve kültür kavramları ele alınmış, kavramların birbirleri ile olan etkileşimi irdelenmiştir.

1.1. Mekân, Kültür-Gündelik Yaşam İlişkisi

Mekân İngilizcede boşluk ve Fransızcada uzantı anlamına gelen kelimelerle ifade edilmektedir. (Marchant, 1948, s.533). Felsefe sözlüğünde, mekân, boşluk ya da tam tersine sonsuz ortam anlamına gelmekte ve kullanılmaktadır. Bir başka söyleyişle, tüm ölçüleri içine alan sonsuz alandır (Cevizci, 1997, s.583).

Geçmiş toplumlarda, bir toprak parçası, yeryüzünde bulunan alanlar olarak düşünülen mekân kavramı, zamanla içine nesne alan bir hacim olarak aktarılmıştır. Mimari mekân, içinde yaşayan bireylerin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan bir alandır (Ünver, 2007). Mekân algısında, mekânın ölçülenebilir özelliklerinin ve boyutlarının birebir kaydedilmesi söz konusu değildir. Her yer ve yön kullanıcısının verdiği anlamlar ve kullanımlar doğrultusunda farklı anlamsal değerler taşır. Algı, daima ışık, ses, koku, ısı ve en önemlisi hareket faktörlerinden etkilenmektedir (Onay, 2010). Tarihin ilk çağlarından itibaren insanlar, içinde yaşadığı doğal çevreyi, arzuları doğrultusunda biçimlendirmiş ve kendilerine uygun alanlar yaratmıştır. Bu alanlar korunmak ve ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile oluşturulmuştur. Canlı varlıkların barınmak gibi içgüdüleri vardır ve bir yapı eyleminde bulunmuşlardır. “İşte bu noktada “mimarlık”, insanın bu içgüdüsel dürtüsü ile var olmaya başlamıştır. Mimarlık, insanların günlük yaşam aktivitelerini sürdürebilmeleri için doğal çevreden ayrılmış fiziksel bir mekân yaratmak olarak belirtilmiştir.” (Ünver, 2007).

Mimari mekân, iç mekân ve dış mekân olarak ayrılmaktadır. Mekân, “dıştan sınırlandırılmış, içten doldurulmuş bir boşluk” olarak tanımlanmıştır. Mekânın özelliklerini oluşturan sınırlayıcılar içerideki alanı, yani iç mekânı tanımlamaktadır (Onay, 2010). “Belirli bir iç mekân tanımlamayan hiçbir çalışma, mimarlık ürünü olamaz. Mimarlık tarihi boyunca her dönem hâkim olan düşünce yapısına göre, kendi

mimari dilini oluşturmuştur. İç mekânlar, söz konusu düşünce yapısını yansıtan en önemli oluşumlardır” (Onay, 2010). Genel olarak, iç mekânlar, duvarlar ile çevrelenmiştir; bu sebeple içerisinde yaşayan insanları güven hissi veren mekânlardır. İç mekân, binanın yaşayan kısmı olarak belirtilirken mekân, çeşitli nesnelerin bir araya geldiği, farklı fonksiyonlar için oluşturulmuş, kullanıcısıyla var olan, boşluğun toplamıdır (Ünver, 2007). Mekân tasarımında iç mekân ve iç mekânın yansımaları olan dış kütle birbirlerine karşı değildirler. Birbirlerini tamamlayan nitelik taşımaktadırlar. Bu bağlamda, iç mekânın yaşayan bir mekân olabilmesi için kullanıcı olan bireyin/bireylerin, o mekânda yer alması ve mekâna yaşantı getirmesi gerekmektedir. Öge ve bileşenlerinin işlevlerine bağlı olarak mekân içinde düzenleme biçimleri tasarımı oluşmaktadır (Altuncu ve Turgay, 2011). İç mekân çeşitli donatıların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır ve bu donatılar, mobilya adını almaktadır. Mobilya kavramı, insanların geçmişten günümüze gereksinimlerini karşılamak amacı ile kullandıkları aletler ve eşyalarla alakalıdır. Mobilya zamanla değişim göstermiş ve farklı biçimler almıştır, bu değişim, yaşam koşulları, estetik görüşleri ve zaman içerisinde değişen anlayışları ile olmuştur. İç mekân donatılarının organizasyonu ve yoğunluğu mekânı etkilemektedir. Donatıların ve mobilyaların mekâna uyumlu olması gerekmekte, aynı zamanda mekân tasarımında donatıların dikkate alınması önemli olmaktadır. Herhangi bir uyumsuzluk bireyin gündelik yaşamını etkilemekte, fizyolojik ve ergonomik olarak olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Üst, 2015).

“Kültür kelimesinin ortaya çıkışına yönelik görüşler kelimenin kökeninin Latince ikamet etmek, yetiştirmek, korumak gibi anlamları olan colere kök sözcüğünden gelen çultara olduğu belirtilmektedir” (Williams, 1976 akt. Oğuz, 2011). Kültür terimi milattan önceki yıllardan, yakın tarihe kadar tekil kültür anlamında kullanılmıştır. 18. Yüzyıldan itibaren kültür kavramı çoğul kullanılmaya başlanmış ve toplulukların, halkın değerlerini tanımlamıştır (Özlem, 2000).

Birçok eylemin etiketi olan kültür, bireyin dilini, dinini, yeme alışkanlıklarını, kurallarını ve karakteristiğini etkilemektedir. Rapoport, (2004), kültürün akrabalık ilişkilerini, tercihleri ve estetik seçimlerini de etkilediğini vurgulamaktadır. Rapoport, Toplumların kültürel değerler altında toplanmasının avantaj olduğunu ve dışlanma yaşamadıklarını belirtmiştir. Kültür insanların ideallerini, normlarını, kurallarını, rutin haline gelmiş davranışlarını içermektedir. Kültür kavramı kuşaklar

boyunca aktarılan, aktarım sadece insan ile değil yapı ve kullanılan ortamlar ile de olmaktadır. Rapoport (2004) Kültürü bir çevreyle ilgili bir adaptasyon, kaynakların kullanımını olarak görmektedir. Son olarak yazarın sorduğu soru ise kültürün ne yaptığı ile ilgili olmakta ve şu şekilde açıklamaktadır; Kültürün amacı işlerin nasıl yapılması gerektiğini göstermektir ve çeşitli kurallar aracılığı ile bir yaşama tasarımı oluşturmaktır. Rapoport, kültürün amacını parçalara anlam kazandıran bir çerçeve oluşturmak olarak açıklamaktadır ve nesnelere birbiri ile olan konumlarıyla anlam kazandığını belirtmektedir (Rapoport, 2004).

Paasi, (2003), Kültürün kimlikleri, çevreleri ve yaşamları şekillendirdiğini aktarmakta; aynı zamanda milliyet, sınıf, meslek ve vatan gibi kavramları da şekillendirdiğini belirtmektedir. Jabereen, (2005), kültürün hem fiziksel nesnelere hem öznel tepkilerle ifade edildiğinden bahseder. Yaşamın sayısız yönünü ifade eden kültür, siyasi tutumlarda, dini tutumlarda ve kadınlara karşı olan tutumlarda da rol oynamaktadır. Böylece kültür sadece bir topluluğun, bireyin tezahürlerinde ve algılarında değil tasarımlarında, seçimlerinden fiziksel olarak nesnelere de görülür (Jabereen, 2005).

Gündelik yaşam denildiğinde akla, günlük zaman içerisinde gerçekleştirilen eylemler gelmektedir. Bu eylemler uyuma, barınma, yemek yeme, dinlenme vb. olayları kapsamaktadır. Gündelik yaşam bireyin faaliyetleri üzerinden devam eden değil, yaşam pratikleri üzerinden devam eden bir döngü olmaktadır (Tekeli, 2000).

“Gündeliklik, durağan bir yaşamsal olağanın temsili değil, hareketli yaşamsal deneyimlerin, sürekli değişimin yaşandığı bir yer ve karmaşık bir nesnel gerçeklikler alanıdır” (Köse, 2008, s.24). Gündelik yaşam, doğal ve toplumsal dünyayla karşılıklı olarak en kapsamlı ve direkt bir biçimde ilişkilenen yerin tam olarak kendisidir. Burada insan olmanın temel gereksinimleri, istekleri çözümlenebilir ve gerçekleştirilebilir. Yine gündelik yaşam bireyin bir kimliğe ve kendi benliğine ulaştığı yerdir (Kurtar, 2013).

Gündelik yaşam olağandır, içerisinde süreklilik ve deneyim barındırır. İnsanlar toplumsal ilişkileri tekrarlayarak belirli bir düzende yeniden yaratırlar. Bu durumda tekrar ve süreklilik esastır. İnsanlar gündelik yaşamlarını isteklerine ve yararlandıkları durumlara göre şekillendirirler. Gündelik hayatın olağan olması her insan için bir rahatlama alanıdır. Mekânı, giyim tarzlarını, isteklerini ve aktivitelerini

tekrar yaratır ve buna göre gerçekleştirirler (Lefebvre, 2007). “Günlük yaşam yalnızca günlük olayların ve hareketlerin toplamı, sıradanlığın ve yinelemenin boyutu değil, bir yorumlama sistemidir” (Özdemir, 2019). Gündelik yaşam, toplumsal pratiklerin değişken ve yeniden üretilmesi bireylerin gündelik yaşam eylemleri ile yönlendirilmektedir. Bundan dolayı, yeniden üretilen pratikler bireylerin gündelik yaşantısına yansımıştır. (Kılıçer, 2012).

Lefebvre (1991) algılanan mekânı, tam olarak gündelik yaşantıların alanı olarak tanımlamaktadır. Algılanan mekân, bireyin kendine özel olan alanıdır ve bireylerin kendi kurallarının geçerli olduğu alanlardır. Direkt olarak üzerine düşünülmezsizin yaşanan mekândır. Tasarlanan mekân, mimarların, mühendislerin yani uzmanların tasarladıkları mekânlardır, toplumlar için tasarlanmış özel mekânlardır. Üçüncü olarak, yaşanan mekân, diğer ikisinin bir araya geldiği ve ilişki kurduğu alanlardır. Bireylerin çevresi ile ilgili algıları ile ortaya çıkan mekândır (Kurtar, 2013). Mekânda bireyin algılaması ile ele alınan ilk uyaran fizikseldir, görüntü, ses, koku gibi duyarlar aracılığı ile mekânın fiziksel öğelerinin algılanmasını kapsamaktadır. Birey gördüklerini, duyduklarını, hissettiklerini kendi değerlendirmesinden geçirmekte ve kendi bakışı ile mekânı algılamaktadır (Gökmen ve Özak, 2009).

İnsanlar yaşayışlarına, gündelik hayatlarına ve kimliklerine göre mekânlarını biçimlendirmekte ve algılamaktadır. Yaşanan mekân, insan bağı ile anlam kazanmakta ve o mekâna dair bilgiler bu şekilde aktarılmaktadır. İnsan tarafından oluşturulan mekân, aynı zamanda bireyi tanımlamaktadır. “Kültür de bu yaşam pratiklerinin ya da yapma biçimlerinin oluşturduğu bir sistem olarak görülebilir” (Kurtar, 2013). “Yaşamı değiştirmek, mekânı değiştirmekle; mekânı değiştirmek de yaşamı değiştirmekle gerçekleşir” (Kurtar, 2013, s.9). Yaşam mekânları ve bu mekânlara yüklenen anlamlar bireyler ve toplum arasında gerçekleşen iletişimin ve çevre-insan arasındaki etkileşimin en önemli unsurlarından birisidir. Fiziksel çevre, içinde yaşayanların geleneklerini, kültürlerini, değerlerini, yargılarını, dünya görüşlerini ileten ve etkileyen bir ortamdır ve pek çok anlamı içeriğinde barındırmaktadır. Yani, yaşanan mekân ile iletişim bireyseldir. Bu nedenle, mekâna yüklenen anlam/anlamlar zamana, duruma ve kişilere göre değişmektedir (Solak, 2017). “Her kültür, belli mekân biçimlerine; her mekân belli bir kültürel fonksiyona

ve her mekân algılaması belli bir kültürel şartlanmaya tekabül eder şeklinde belirtmiştir” (Güvenç, 1976, s.43).

Gündelik yaşam ve mekân arasında kuvvetli bir bağ vardır; birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. Mekânların en önemlisi olan konut, toplumun yapısını, sosyal, ekonomik, kültürel konumlarını yansıtmaktadır (Seçilmiş, 2017). Algılanan, tasarlanan ve yaşanan mekânların en önemlilerinden birisi olan konut mekânları gündelik yaşamın belirleyicisi olmaktadır. Mekân ve gündelik yaşam birbirleri ile etkileşimli bir ilişki içindedir. Bu ilişkide, bireyin kültürel birikiminin ve gündelik yaşamının mekânın değiştirebilmesi aynı şekilde ve karşılıklı olarak mekânın etkisinin de gündelik yaşamı değiştirebilmesi söz konusudur. Bu karşılıklı etkileşimde, yaşamın kendisi, mekân, bireyin kültürü ve yaşadığı çevre sürekli olarak birbiri ile iletişimde bulunmaktadır (Zorlu, 2004).

Yaşamın bütün alanlarını kapsayan ve etkileyen kültürün, dolayısıyla gündelik yaşamın en etkili olduğu yerlerden birisi "ev" dir.

1.2. Konut- Ev ve Gündelik Yaşam İlişkisi

Konutlardan istenilenler değişen yaşam şartlarına göre değişmektedir. Gelişen teknoloji, aile nüfusu, ihtiyaçlar gibi etkenler konuttan istenilen özellikleri değiştirmektedir (Zorlu, 2004). Konutlar, orada yaşayan insanların yaşam şekline ve algılama şekline yanıt verecek şekilde inşa edilmelidir (Gür, 1993 akt. Zorlu, 2010). “Bireylerin yaşamları ve yaşadıkları alanları kültürü ve kişisel kimlikleri ile şekillenmektedir” (Paasi, 2003, s.475). “Kültür mekânsal analizler hakkında çok önemli bir kaynaktır ve her hikâye bir gezi, bir mekânsal uygulamadır” (Certa, 1988 akt, Dedekarginoğlu, Kural, Türel, Altay ve Tuncel, Tarih Yok). “İnsan ve yaşadığı konut-ev arasındaki ilişkiyi yansıtan mekanizmaların büyük bir bölümü kültürel veya kültürle alakalıdır, kültürle değişkenlik göstermektedir” (Rapoport, 2005 akt. Dedekarginoğlu, Kural, Türel, Altay ve Tuncel, Tarih Yok).

İnsan yaşayacağı çevreyi kendisi tercih etmekte ve seçmektedir, bu barınak seçme süreci çevrenin insan üzerindeki en önemli yönüdür. Barınak çağı insan için ilk yerleşme biçimidir. Başka inşa edilmiş yapılar olsa da büyük çoğunluk barınma amaçlı inşa edilmiştir. Barınak yerel ve yöresel tasarımın en tipik ürünüdür, dolayısıyla kültürden en fazla etkilenen üründür. Barınak aynı zamanda kültürle çeşitlenmektedir. “Kurallar, davranış ve kültür arasındaki bağlantı, kültürel kurallar

değiştikçe, çeşitli ortamlara uygun eylemlerin ve bunlara yol açan işaretlerin de değişeceği anlamına gelmektedir. Bu hem kültürel farklılıkların, hem de bugün artık sıradan olan kültür değişimlerinin, dolayısıyla örneğin konut tasarımının anlaşılması bakımından önemlidir” (Rapoport, 2004). “Kültür hem arsa hem de konut düzeyinde, yoğunluğun ve mekân standartlarının tanımlanmasında anlamlı bir rol oynar.” (Rapoport, 2004). Konut, sosyal ve kültürel bir üründür, insanın temel ve evrensel ihtiyaçlarını ve dürtülerini olduğu kadar, kültürel koşullandırmalarla şekillendiği de önemli bir gerçektir. Bir insan ürünü olarak konut, bireyin fiziksel ve görünür işlevlerini barındırmanın yanı sıra, onun kültürel ve sosyal koşullandırmalarla gelişen davranışlarını, gereksinimlerini ve değerlerini karşılayan bir yapı düzenidir. Konut, insanın sosyal ve kültürel değerler anlamlarıyla çevrelediği evsel mekânın fiziksel kabuğudur. Konut yapılandırılmış çevrenin bir ögesi ve mimari/kültürel bir yapıdır. Bir çevre elemanı olan konutlar bir kentteki, yerleşimdeki, kültürel, toplumsal, ekonomik veya politik işleyişlerin somut örneği aynı zamanda içinde buldukları yerleşimlerin ya da kentlerin genel görüntüsünü ve imgesini oluşturan temel mimari/kültürel yapıtlardır. Konut, materyal kültürün bir nesnesidir ve bir kültürel ürün olarak, toplumsal kimliği en önemli dışa vuran yapıyı çevre ögesidir (Ersoy, 2002).

Konut her şeyden önce nesnedir. İşlevselliğin ve anlamlarından kurtulduğunda nesnel ve fiziksel bir varlık olarak belirtilmektedir. Somut ve nesnel bir üründür. Konut fiziksel bir barınak veya bir yapı türü olmaktadır (Ersoy, 2002). Konut, tarihsel gelişimi içinde doğa koşullarına, toplumun gelenek ve göreneklerine, siyasal yapının özelliklerine, üretim ilişkileri ve biçimine, nüfus yapısı ve özelliklerine, kentleşme tipine ve birçok başka nedene bağlı olarak, değişen bir yapı olarak tanımlanabilmektedir. Konut, birey, aile ya da bireylerden oluşan kullanıcıların tek veya bir arada bulunacağı mekânlar olmaktadır. Aynı zamanda fiziksel; birey ve/veya ailelerin toplumu oluşturan diğer öznelerle temasının önemli bir kısmını oluşturan ve toplumsal ilişkilerin yeniden üretildiği toplumsal; kentleşme politikalarının oluşturulması ve uygulamasının önemli bir parçası olan mekânlardır (İMO, 2020, s.2).

Konut, birey ve ailenin temel gereksinimlerinden birini karşılayan bir barınak, toplum için ise sosyal, ekonomik ve mekânsal anlam taşıyan bir oluşumdur. Tarihsel gelişim içinde konut, doğanın yapısına ve etkilerine, barındırdığı toplumun

üretim biçimi ve ilişkilerine aynı zamanda bunların sonucu olarak ortaya çıkan kalkınma düzeyi, kaynak kullanımı, gelir dağılımı, nüfus artışı, nüfusun mekânda dağılımı, kentleşme tipi ve hızı, aile yapısı, toplumsal yaşamın ihtiyaçlarına göre oluşmuş ve gelişmiştir (Dostoğlu, 2000). “Toplum hayatının ekonomik ve sosyal bakımdan en önemli unsurlarından biri olan konut, barınak olmasının yanı sıra kentlerin şekillenmesinde de önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, toplumların gelişmişlik düzeyini ve bilgi birikimini yansıtmaktadır” (Toprak, 2001 akt. Kara, 2010).

Konut fiziksel olduğu gibi sosyal açıdan da önemlidir aynı zamanda konuta yüklenen anlamlar kültürden kültüre değişmekte ve farklı ilişkileri temsil etmektedir. Konutlar buldukları bölgenin ve toplumun kültürü, yaşam biçimi, refah düzeyi, insan ilişkileri gibi konularda önemli bilgiler aktarır (Zorlu, 2010). Aslında bir barınma aracı olan konut, bireye ait kişisel bir mekân olarak onun varlığının temel simgesi, dolayısıyla toplumun temel yaşama birimidir. Bu doğrultuda fiziksel olduğu kadar sosyal ve kültürel öğeler de içeren konutun, bir barınağın ötesinde anlamları olan çeşitli bir sistem olduğu söylenebilir. Konut birey için, sadece fiziksel ihtiyaçlarla sınırlı kalmamakta, bireyin kimliğinin ve sosyo-ekonomik statüsünün göstergesi de olmaktadır. Bu sebeple de fiziksel bir barınak olmanın ötesine giderek ‘Ev’e dönüşebilmesi için, gerekli konfor gereksinimleri sağlayan, huzur, mutluluk ve güven gibi duygular veren, kullanıcısının kendini ait hissedebildiği bir mekân olması gerekmektedir (Altun, 2010).

Konut insanların barınma ihtiyacını karşılamak için inşa edilmiş, günümüzde kullanıcısının fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamasının dışında anlamlar içeren kapsamlı bir kavramdır. Konut sadece insanın barınmasını değil oturma, çalışma, yemek gibi eylemleri de kapsamaktadır (Zorlu, 2010). Konutun somut ve maddesel olma hali ev kavramına göre daha rahat açıklanabilmektedir. Ev kavramına dair genelleyici tanımlar yapılması daha güç olmaktadır. Evin öznel olması, karmaşıklığı, derinliği ve hatta çelişkileri onun doğası gereği doğrudan açıklandığında yetersiz kalabilmektedir. Çünkü ev kavramı nesnel bilgiler üzerinden tartışılabilecek bir yapıda olmamaktadır. Deneyimler, algılar, söylemler ve hisler üzerinden paylaşılmaktadır. Kişisel barınma ve ikamet eyleminin temel unsuru olan evi nitelendirebilecek çok fazla ifade bulunmaktadır ve bu ifadeler olumlu anlamlar içermektedir. Ev güven hissi, kontrolü sağlama, özgürlük, sahiplenme, kaçış yeri,

gibi tanımlamalarla nitelendirilir ve ev hakkında kısmi bilgi verebilmektedir (Ersoy, 2002).

Ev sadece barınak sunan bir alan değil, kişisel ve sosyal anlamlar aktarmaktadır (Al-Ali ve Koser, 2002 akt. Parutis, 2011). Ev sadece fiziksel bir konum değil her zaman duygusal bir alan olmaktadır. Ev tek bir nitelikle ifade edilemez, ev ailenin samimiyetini ve bağlılığını ifade ettiği alandır (Rubenstein, 2001 akt. Parutis, 2011). Ev kavramı bir yandan insanın özüne ait, evrensel ve kalıcı bir takım dürtüleri, yaşamışlıkları ifade etmektedir. Aidiyet duygusu bu ifadelerden biridir. Aidiyet kavramı kişinin kendini nasıl anlamlandırıldığına ve nerede konumlandığına bağlı olarak mekâna, nesneye, insana, sosyal alanlara ve kültüre dayalı olarak inşa edilebilen süregelen bir kavramdır. Aidiyet kavramı bağlılık açısından duygusal ve mekânsal boyutta bireyin nereye, nasıl ait olduğunu aktarmaktadır (Sözer, 2019). Mekânsal bağlılık, çoğunlukla insanların yaşadıkları ya da ilişki kurdukları fiziksel çevrelerine yönelik duygusal bağlılıklarını gösterir (Hummon, 1992, Low, 1992 akt. Alpegemen, 2019). Bu kapsamda mekân, kavramsal olarak hem ikamet edilen alanları hem de dinlenme veya eğlence için gidilen yerleri içeren geniş bir anlama sahiptir (Lewicka, 2010 akt. Alpegemen, 2019). Farklı bir deyişle mekânsal aidiyet, insanın yaşadığı mekânda geçirdiği süre boyunca o mekâna atfettiği anlam şeklinde tanımlanmaktadır (Hidalgo ve Hernandez, 2001 akt. Alpegemen, 2019). Eve atfedilen anlamlar kişinin aidiyet duygusu ile ilgilidir. Evlerin iç mekânları evin dış kabuğuna oranla ev sahibinin entelektüel yapısı, olgunluğu, iyimserliği, kibarlığı, aileye bağlılığı ve resmiliği hakkında daha kesin bilgiler vermektedir. İnsanların iç mekânda kullanılan nesnelere daha samimi davrandığı ve daha çok kendinden bir şeyler kattığı, daha özgür hissettiği alanlar olduğu belirtilmiştir (İnceoğlu, 1999).

Ev aynı zamanda zamansal, mekânsal, bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik değişkenlere göre şekillenen bir alandır (Ersoy, 2002). Ev sosyal olarak değil, kişisel olarak inşa edilmiş bir alandır (Harvey, 1996 akt. Easthope, 2004). Ev bireyler ve aile için psikolojik ve duygusal anlamlar içermektedir. Ev kullanıcı bireyin kültürüne, sosyal ilişkilerine göre farklılık gösteren bir alandır (Easthope, 2004).Evin bir yer olduğunu ama aynı zamanda bir ailenin, bireyin, eşyaların ve nesnelere yaşadığı belirli faaliyetlerin gerçekleştiği alan olarak tanımlanmaktadır. Ev kişisel hayatımıza çok fazla temas ettiği için duygusal yönümüzü tanımlayan bir

kavramdır. Mekân organizasyonlarının ev içi sosyalleşmeyi etkilediği öne sürülmektedir. Kültürün ve yaşam biçiminin ev içi organizasyonları etkilediği belirtilmiştir (Mallet, 2004). Ev kültürel normları ve kişisel fantezileri kapsamaktadır (Saunders,1989 akt. Mallet, 2004). İnceoğlu (1999), çalışmasında evlerin birçok açıdan önemli olduğunu vurgulamaktadır. Evler anlamsal olarak bireylerin kendi niteliklerini sosyal statüsü hakkında bilgi verir aynı zamanda insanlar arasında ilişki kurar. Kültürler arası eve verilen anlamlar anlamsal açıdan değişmekte ve yoğun anlam içermektedir. Ev ve ev ile ilişkili nesnelere ev sahiplerinin kimliğine yaşam tarzlarına dair bilgiler vermektedir. İnsanın var olması için ev yapması gerekmektedir (Norberg-Schulz, 1985 akt. İnceoğlu, 1999). Ev biçimleri kişi hakkında ipuçları vermektedir (Rapoport, 1969 akt. İnceoğlu, 1999).

Ev ve konut kavramları kendi içlerinde değerlendirildiğinde çok boyutlu nitelikte olmaktadır. Konut, evsel yaşamın kurulmasına bir ön hazırlık olmakta ve onun üretimi ya da oluşumu, genel olarak tanımlı olmakta ve süreç içermektedir. İnsan konuta yerleştikten sonraki zamanda ise evin oluşum süreci başlamaktadır. Evin oluşum süreci öznel bir süreci kapsamaktadır. Ev kavramını, konut kavramından farklılaştıran en temel nokta evin zaman içerisinde var olan ve yaşayan bir yapı olmasıdır. Konut somut bir fiziksel yapı iken ev sürekli olarak değişen ve sonlanmayan karmaşık bir sistem olmaktadır (Ersoy, 2002). Zaman evi anlamlandıran en esas unsurlardan biri olmaktadır. Evin oluşumu kullanıcıların öznel tercihleri ile değişmektedir konut ise nesnel bir oluşum içerisinde. Konut insanlara sunulan hazır bir ürünken zaman içerisinde kullanıcılar tarafından özelleşerek ve öznelleşerek ev olmaktadır. Sahiplenme kavramı konut ve ev arasındaki farklı ortaya koymaktadır. Kullanıcı eve yönelik nesnelere bağ kurmakta ve daha derin düzeylerde bir ilişki tarif edilebilmektedir ve nesnel olmayan psikolojik süreçlerin kastetmektedir. Konut kullanıcının finansal birikimi olabilirken, ev daha farklı boyutta onun duygusal ve düşünsel birikimleri olarak görülebilmektedir (Ersoy, 2002). Gündelik yaşamın değişmesi, zamanla farklı üretim şekilleri nedeni ile mekânların nitelikleri ve verdiği anlamlarda farklılaşmaya ve dönüşmeye başlamıştır. Birçok kültürde kimlik ve farklılık elde etmek amacıyla tasarlanan ve yaşanan konut aynı zamanda insanları birbirine ve kültüre yaklaştıran yaşam ile ilgili bir varlıktır (Gür, 2000 akt. Seçilmiş, 2019)

Mimarlık tarihi boyunca ev ya da konut her toplum için hep ilk uğraş olmuştur. İnsanları dış ortamın olumsuzluklarından korumak, yaşam gereksinimlerini karşılamak ve yuva hissi yaratacak ortamlar yaratmak için ortaya çıkmış olan yapı türü evdir. Aslında insanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde ve coğrafyalarda farklı biçimlerde ve farklı anlamlarla karşımıza çıkan ev kavramı etimolojik olarak incelendiğinde eş anlamlısı diğer sözcüklere göre çok daha tarihsel ve kültürel anlamlar taşıdığı dikkati çeker (Usta, 2020).

Evi ve ev içerisinde gündelik yaşamı şekillendiren pek çok etkileşim bulunmaktadır. Farklı kültürel, sosyal, bireysel vb. değişkenlerin etkileşimi ile oluşan her evin ayrı bir düzeni, kimliği oluşmakta ve her ev zamanla kendi içinde değişiklik göstermektedir. Dolayısı ile ev içerisinde gündelik yaşam, kültürel, sosyo ve demografik, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve politik etmenler ile şekillenen öznel bir yaşantıdır. Ev yapılarının kullanıcıların alt-kültür yapısına, sosyal statüye, hane halkı kullanıcı yapısına ve ekonomik duruma göre şekillenmektedir (Ersoy, 2002). Ev anlamlarının farklı kültürlerde sahip olunan ev anlamları ile arasında farklılıklar vardır ve evin kültürel, sosyal, ideolojik, estetik ve fiziksel boyutları ile karmaşık bir düşüncedir” (Duncan, 1985 akt. İnceoğlu, 1999, s.71). Aynı zamanda “Ev kavramının kişiler için taşıdıkları anlamlar farklı kültürlerde değişik şekillerde ortaya çıktığını ortak niteliğin ise her kültürde evlere yoğun sembolik anlamların yüklenmesi olduğu belirtilmektedir. Toplumların yapısındaki farklılıklar kadar, aynı toplumdaki sosyal, kültürel ve ekonomik gruplar arasında da anlam farklılığı görülmüştür” (İnceoğlu, 1999, s.103).

Ev içi organizasyon ve tasarım kullanıcının herhangi bir kültüre ve tarihi bağlama sahip olması tasarımını ve organizasyonu özelleştirmekte ve etkilemektedir. Ev kültürel ve kişisel istekleri kapsamaktadır. Kültürler arası akrabalık, mekân, aidiyet hissi de ev mekânını etkilemiştir (Mallet, 2004). Kullanıcı konutu seçerken sadece konutu değil, çevresini ve komşuluğu da seçmektedir. Konutun özellikleri, gürültü kirliliği, okulların kalitesi, emlak vergileri, suç yoğunluğu ve güvenlik, trafik vb. gibi özelliklerden sonra blok ve çevresi değerlendirilmektedir. Evin kendisi ve içindeki daha küçük ayrıntılar ve bileşenler daha sonra düşünülmektedir. Değerlendirmeler ve seçim insandan insana değişmektedir; yani kendileri de kültür tarafından tanımlanan farklı gruplar için farklı seçimler söz konusu olmaktadır. Ortamlar tek başına değil, ancak sistemler halinde örgütlenmiş halleriyle ele

alınabilmektedir. Her ikisinin örgütlenmesi kültürel yönden değişkendir. Ortamlar sadece birbirine mekânsal olarak değil, değişken karışık yollar ile bağlanmaktadır. Bazı ev içi mekânların belirli bir kültürde tutarlı yerleşme biçimleri ve düzenleri olmaktadır (Rapoport, 2004). Örnek olarak insanın oturma odası için yemek odası için vb. bir şemaya sahip olması gerekir ve bu şema kültürden kültüre değişmektedir. Pişirme tek başına yapılan bir eylemdir; toplumsal bir eylem, çocuklar için öğretici bir eylem de olabilir. Pişirmeye radyo, müzik, TV veya çene çalma eşlik edebilir. Örneğin, Kenya'da mutfaklar gizli oda olarak adlandırılır ve gözden uzakta yapılabilir; ya da sosyal bir eylem olarak evin tam merkezinde de yer alabilir. İngiliz işçi sınıfı evlerinde görüldüğü gibi çocuklar için ders çalışma alanı da olabilmektedir. Örneklerden görüldüğü üzere bu çeşitlemeler bulunduğu ortamlarla bağlantılı olmaktadır. Önemli nokta ise kültürün bileşenleri olan yaşama tarzı ile eylemlerin görünmeyen yanlarının inşa edilmiş çevre ve tasarımla kolayca bağ kurabilir olmasıdır. Barınak-ev içi eylemler kültürden kültüre değişerek en fazla kültürden etkilenen gizli yanı, ortamların kullanılışı, yerlerini, aralarındaki ilişkiyi ve sistemin yaygınlığını büyük ölçüde etkilemektedir. Antropometrik standartlarda kültürden kültüre değişmektedir bunun sadece beden ölçülerine değil, eylemlerin nasıl yapıldığına da bağlı olduğu belirtilmiştir. Merdiven tasarımlarında, depolarda, akustik standartlarda ve aydınlatma standartlarında kültürden kültüre büyük farklar olduğu belirtilmiştir. Akriba faktörleri kültürden kültüre değişmektedir. Usuller ve karşılıklı etkileşimi belirleyen kurallar, dolayısıyla mahremiyet mekanizmaları olmakta ve ev içi mekânları etkilemektedir. Ev içi tasarımda tercih ve seçimler kültürden büyük oranda etkilenmekte ve ilişki içerisinde olmaktadır ve aile yapısı kültürün ve ev yapısının uyumlu olması gerektiğini vurgulamıştır (Rapoport, 2004).

Ev, aile içinde kapalı kapılar ardında özel alanlara odaklanan bir dünyadır. Evin özel alanlarında mahremiyet önemlidir. Aynı zamanda bu özel alanların tasarımı insanların hayatlarının merkezindedir. Evlerin iç mekân tasarımlarında insanların dini ve geleneksel davranışlarının etkileri çok fazladır. Mahremiyet, dini etkiler, gündelik yaşamlar ve gelenekler ev içi tasarımları belirleyici niteliktedir (Miller, 2002). Ev içerisinde yaşayan insanların ahlaki ve sosyal normları evi dönüştürmektedir ve özel alanlara anlam kazandırmaktadır. Örneğin, mutfakta bulunan masa sadece yemek yeme alanı değil, insanların sosyal deneyimlerine, gündelik yaşamlarına göre arkadaşları ile toplanıp oturdukları sosyal bir alan olarak

anlam kazanmıştır. İnsanlar kendilerini ve kimliklerini evleri ile ilişkilendirmektedirler ve evleri ile bağ kurmaktadır. Ev ve insan arasında etkileşim vardır, insanlar evlerini yaşayış biçimlerine göre etkilemektedir. Aynı zamanda evleri de insanların gündelik yaşamları ile etkileşimdedir. Evler bireylerin geçmişleri ile ilişkilenen uzun vadeli anlamlara sahip alanlardır (Miller, 2002). İnsanlar ve evlerindeki nesnelere arasındaki ilişki hatıralara, hatırlatıcılara ve benlik duygusuna dayanmaktadır (Marcoux, 2001 akt. Miller, 2002). Barınma karşılıklı bir süreçtir. Ev sadece kişi ve kişinin diğer insanlar ile olan ilişkisine uygun hale getirmek için değil kişinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını da gerektirir. İnsanlar kendilerini ifade edebilmek için evi, kendi kimliklerine, kim olduklarına ve isteklerine göre uyumlu hale getirirler (Miller, 2002). Aynı zamanda bu bir ihtiyaçtır. Yeni bir eve uyum sağlama süreci deneyimlerden, maddi kültürden ve geleneksel değerlerden faydalanmaktadır. Ev uzun vadeli bir süreci yansıttığından sadece maddi bir nesne olarak görülmemelidir ve yeni bir eve uyum sağlama süreci karşılıklı bir süreçtir. Evlerin uyumlu hale getirilmesine karşılık olarak insanlarda evlerine uyumlu hale gelebilmek ve uyum süreci ile mücadele edebilmektedir (Miller, 2002). 'Accommodating' (Miller 2002) Miller insanların birbirleri ve gündelik yaşam mekânları ile kurdukları ilişkileri diyalektik bir yaklaşımla tanımlamıştır. Miller' a göre, insanlar içinde buldukları koşullar kapsamında evlerini kendilerine uydurmakta ve benzer bir şekilde maruz kaldıkları mekânsal kısıtlamalar sebebi ile kendilerini evlerine uydurmak (Miller 2002: 124-126) durumunda kalmaktadırlar (Miller, 2002 akt. Düzcan, 2012). Dolayısıyla insan ve evleri arasındaki ilişki, çift taraflı bir uyumla sağlanmaktadır ve bir diğerine uyma durumunu kapsamaktadır. Bu dinamik kurgu çerçevesinde, evin anlamı kişiden kişiye değişebildiği gibi, kimliğin ve benliğin oluşumu ile aynı doğrultudan dolayı aynı kişi için farklı zamanlarda da değişiklik gösterebilir. Ayrıca, Miller 'ın da ifade ettiği gibi ev, bir nesne olarak algılanmanın yerine sürekli içinde bulunduğumuz bir süreç olarak algılanabilir (Miller, 2002 akt. Düzcan, 2012).

1.3. Gecekondu ve Toplu Konut

Gecekondu İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmış bir olgudur. Hızlı kentleşme sebebiyle ortaya çıkan yasa dışı konutlara verilen isim olmasının yanı sıra gecekondu aynı zamanda planlanmadan, kontrol dışı ve kendi kendine oluşan

yerleşmeleri de tanımlamaktadır (Ward, 1982 akt. Turgut, 2005). Gecekondu kentlere göç eden kişilerin kendisine bağlı ve ait olmayan araziler üzerine yasal olmayan yollar ile kısa zamanda yapılan yapılarıdır. Gecekondu mahallelerinin ortak özellikleri gizli yapılmış olması, sağlık ve barınma koşullarının yetersiz olması, toprak sahibinin izni olmaması, kısa sürede yapılmış ve ruhsatsız olmasıdır (Çakır, 2011).

Türkiye’de 1950’li yıllarda köyden kente göç başlamıştır ve halen devam etmektedir. Göçmenler, kelime anlamına uygun olacak şekilde bir gecede büyük kentler civarına gecekondualarını inşa etmişlerdir. O dönemde hükümetler bu kesimin konut ihtiyacını karşılayamamıştır. Hükümet kamu arazisi üzerine kaçak bir şekilde inşa edilen gecekondualara göz yummuştur. Bunun karşılığında ise ucuz emek, belirli belediye hizmetleri sağlama ve oylarını almak şartı koşmaktadır. 1966’da Gecekondu Kanunu çıkmış ve bu kanun gecekondu bölgelerinin kalıcılışmasına ön ayak olmuştur (Adaman ve Keyder, 2006).

Kentleşme ve nüfusun artması sebebiyle kentlerde büyük nüfus kitleleri oluşmuştur bu sebeple yığılmalar meydana gelmiştir. Bunun getirisi olarak kentlerde konut talepleri artmıştır. Fakat konut talebinin yeterli olmaması, konut yapımında yetersiz sayıda arsa üretilmesi plansız kentlerin oluşumunu beraberinde getirmiştir (Yılmaz, 2016). 1980’li yıllarda kentleşme ile artan bina yoğunluğu, sanayileşmenin gelişmesi gibi etkenlerden dolayı orta sınıfın konut talebi artmıştır. Talebin artması ile gecekondu alanları değer kazanmıştır (Adaman ve Keyder, 2006). “Türkiye’de konut sorununa çözüm yaklaşımı olarak konut üretiminin artırılması için 1981 yılında, 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunla kurulan Toplu Konut Fonu’na gelir kaynağı olarak Devlet Bütçesi’nden en az % 5 oranında kaynak aktarılması öngörülmüştür” (Taner, 2015, s.4). 1980’li yılların başlarından konut üretimine kaynak çıkması sebebi ile Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi ortaya çıkmıştır (Taner, 2015). TOKİ’nin ortaya çıkış süreci 1984 yılında yürürlüğe girmiş olan 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile başlamıştır.

1990’lı yıllarda gecekondu bölgeleri varoş bölgeler olarak görülmektedir. Hükümet gecekondu bölgelerini problemlili bölgeler olarak görmüştür. Dönüşüm ve ıslah etme gibi farklı müdahale şekilleri ortaya koymuştur. 2000’li yıllarda bu görüş artmış ve gecekondu bölgelerinin suç odakları olduğu, su unsurunun kentsel

dönüşüm ile birlikte yok olabileceği toplum gözünde kabul edilmiştir. Askeri bölgeler dışındaki tüm kamu arazileri ve eski kentsel alanlarda büyük ölçekli yenileme projelerini öngören kanun tasarısında, eski / yeni gecekonduların mahallelerinin özel bir yer tuttuğu görülmektedir. Taslakta, gecekonduların sahipleri, ruhsatsız ev sahipleri ve 12 Ekim 2004 tarihinden önce inşa edildiğini ispat eden sakinlerin bedelini yirmi yılı aşmamak üzere borçlandırılmak kaydıyla sosyal konut veya binalardan bağımsız bölümler alabilecekleri öngörülmüştür (Aslan, 2008). 2004'te yapılan yasal düzenlemeler gecekonduların yapımını cezalandırılan bir suç olarak görmektedir (Karaman, 2012). Kentsel gelişme ile ilgili bütün haklarını belediyeler TOKİ'ye devretmiştir. TOKİ'nin kentsel gelişme ile ilgili yetki alanları genişletilmiştir Her türlü gelişim planı ve gecekondular dönüşüm projelerine kredi olanağı sağlamaya kadar genişleyen yetkiye sahiptir. 2007 yılında TOKİ artık gecekonduların iyileştirme, yıkım, çıkarılma ve önleme alanlarının sınırlarını belirlemekle yetkili tek kurumdur (Türkün, 2011).

Toplu konut, ülke mekânı içinde büyük kentlerde olan yığılma haline gelmiş alanları önlemek, sanayileşme ile gelen nüfusu dengeli hale getirmek amacı ile yapılmış bir araç olarak görülmüştür. Bölgeler arası farklılığı önlemek amacıyla yeni kent politikasının uygun ve verimli bir mekânsal uygulama aracı olarak değerlendirilmelidir (Suher, 1989 akt. Kılıç, 2006). “Toplu konut 19. yüzyılın Avrupa’sının ve Amerika’sının sanayileşen bölgelerindeki nüfus artışının ve yoğunlaşmasının sonucunda ortaya çıkmıştır. Nüfus artışı ve yoğunlaşması, düzenli bir kitlesel konut talebi anlamına gelmekteydi. Bütün kitlesel metalar gibi anonim bir kullanıcı için üretildiğinden belirli bir kullanıcı profili ortalamasına göre standardize ediliyordu” (Bilgin, 1997 akt. Kılıç, 2006). Konut üretim süreciyle bağlantılı olarak, Türkiye’de 2000’li yıllarda geniş kapsamda bir toplu konut üretim süreci başlamıştır. Getirilen yeni yasal düzenlemelerle toplu konut uygulamaları ve kentsel dönüşüm çalışmaları başta olmak üzere Toplu Konut İdaresi (TOKİ)’nin faaliyet alanı artmıştır (Karaca ve Varol, 2012).

TOKİ'nin kuruluş amaçlarından biride kontrollü bir şekilde, devletin boşalttığı alanların özel mülkiyet konusu haline gelmesidir. 1980'den önce, düşük gelirli vatandaşların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için resmi bir ulusal politika kabul edilmemiştir. En büyük arazi sahibi olarak devlet, kamu arazisinin kullanımında bir belirsizlik politikası benimsemiştir. Bu politika ile karşı karşıya

kalan gecekondü mahalleleri fakirlerin konut ihtiyaçlarını karşılamış, orta sınıfın konut ihtiyacı giderilmiş, inşaatçı ve apartman satışı uygulaması sayesinde konutların mülkiyetine geçilmiştir. 1980'li yıllarda TOKİ, dūřük gelirli grupların konut ihtiyaçlarını karşılayan ilk yetkili acente olarak ilan edilmiş ve 2003 yılından sonra konut üretimine başlamıştır. TOKİ, 500.000 konutluk ilk partiyi tamamlamıştır. O dönemde hükümet, ikinci yarım milyonu halka, kamuoyuna duyurmuştur. Eři görülmemiş fiyatlarla ev sahibi olan birçok insan bu gelişmeden memnundur. Ancak TOKİ'nin rakipleri veya ortakları, meslek odaları, teknik bilgileri değerlendirme için kullanan farklı kurumlar ve inşaat alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları farklı görüşlere sahip olabilmektedir (Eřkinat, 2012).

TOKİ eliyle üretilen konutlar Türkiye'deki konut sorununa nicel açıdan are olabilecekmii gibi görölse de uygulama sonrası ortaya çıkan fiziksel ve sosyo-ekonomik problemler, konut sorununun sadece konut üreterek aşılamayacağını göstermiştir. Konut kooperatiflerinin pasifize olmasıyla toplu konut üretiminde tekeli sayılabilecek bir konuma yerleşen TOKİ, yoksullar için ürettiği tek tip projeler, kalitesiz ve kullanışsız yaşam alanları nedeniyle sık sık eleştirilere konu edilmektedir (Akalin, 2016). TOKİ'nin eleştirildiği bir diğer konu ise, yoksullara yapılan sosyal konutların finansmanını sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği saygın yaşam alanlarına yönelik faaliyetlerdir. TOKİ, bu modeli kısa vadeli sermaye giderleri ile uzun vadeli alacakları arasındaki farkı kapatmak için devreye sokmuştur. Bir finansman aracı olarak rasyonel görülen bu yöntem, kentsel dönüşüm adı altında yoksulların yerlerinden edilip, bu bölgeleri zenginlerin istifadesine sunması nedeniyle tartışma yaratmaktadır (Akalin, 2016).

TOKİ'nin ürettiği yapılar Türkiye'deki konut sorununa niceliksel bir çözüm gibi görünse de uygulama sonrasında ortaya çıkan fiziksel ve sosyo-ekonomik sorunlar, konut sorununun tek başına konut üreterek özölemeyeceğine işaret etmektedir. TOKİ, konut kooperatiflerinin pasifleşmesi nedeniyle, büyük ölçekli konut üretimi haline gelmiştir. Çoğu zaman, zayıf, kalitesiz ve kullanılamaz yaşam alanları sebebi ile eleştirilmiştir. TOKİ'nin eleştirdiği bir diğer konu ise, yoksullar için yapılan saygın yaşam alanlarına dair yürütölen faaliyetlerdir. TOKİ, kısa vadeli sermaye harcamaları ile uzun vadeli alacakları arasındaki farkı kapatmak için bu modeli uygulamaya koymuştur. Bu yöntem makul bir finans aracı olarak görölse de kentsel dönüşüm adına yoksul kesimin yerlerinden edilmesi ve bu alanların

zenginlere sunulması nedeniyle tartışmalara yol açmıştır (Akalin, 2016). Kentsel dönüşüm süreci, toplumu bir örnekleştirme çabasının mekâna yansımaları olarak görülmektedir. Bir örnekleştirme yapılırken yitirilen sadece mekân olmamakta aynı zamanda kültürel birikim de yenilenen mekân ile birlikte yok olmaktadır. Geleneksel kültüre ait olmayan kalıpların dayatılması ile başlanan dönüşüm, öncelikle çöküntü alanlarında yaşamakta olan ve ötekiler diye bilinen kesim toplumsal yapıdan ayrıştırılmaktadır (Uğurlu, 2013). Gecekondu yerleşim alanları zaman içerisinde birbirinde farklılaşmış, bir kısmının apartmanlara dönüşerek kente uyum sağladığı bir kısmının ise gecekondu mahallesi özelliklerini koruyarak varlığı sürdürdüğü belirtilmiştir. Kimisi ise eskiyerek yoksul kesimin barınma mekânları haline geldiği aktarılmıştır (Erman ve Eken, 2004). Ayrıca gecekondu halkı kendi içinde hiyerarşik olarak bölünebilmekte, kentli için öteki olan gecekondu kendi ötekisini üretebilmektedir (Erman ve Eken, 2004).

Tüm yapılan değişikliklere toplu olarak ve TOKİ'nin genel olarak çalışmaları da göz önüne alındığında, TOKİ'nin ilk kurulduğu dönemle 2016 yılı başlarındaki TOKİ arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. TOKİ, Toplu Konut Yasasında sürekli yapılan değişiklikler, eklemeler ile ülkenin dört bir yanında toplu konutlar, lüks konutlar inşa eden, kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştiren, yurtdışında yapıları çevre üretiminde bulunan inşaat alanında gittikçe büyüyen bir kurum görünümündedir. Günümüzde de TOKİ'nin elindeki yetki ve sorumluluklar dikkate alındığında uygulamalarının tüm Türkiye'yi etkileyen uygulamalar olduğu görülmektedir (Önver, 2016).

BÖLÜM 2: ROMANLAR VE ROMAN KÜLTÜRÜ

Tezin bu aşamasında, öncelikle, genel olarak Romanların kökeni, kültürleri, gündelik yaşamları ve mekânları hakkında bilgi verilmektedir. Ardından, Türkiye'de yaşayan Romanların kökenleri, yaşamları ve mekânları aktarılmaktadır.

Romanlara tarihten günümüze farklı isimler verilmiştir: Yaşadıkları bölgelere göre bu isimler değişmekte ve tanımlanmış bir kültürü temsil etmektedir (Kolukırık, 2005). Romanlar, 18. yüzyılda Doğu Avrupa'da kaldereş, Kuzey Avrupa'da gatinos adları ile bilinmiştir. İngilizler ve Fransızlar, Mısır'dan geldiklerini düşündükleri için Romanları, gypsy adı ile tanımlamışlardır (Kurtuluş, 2012; akt. Çetin, 2017). Dünyanın neredeyse her yerinde yaşayan ve Cigani-Gypsies-Çingene, Zigeuner, Gitanos, Heiden gibi isimlerle tanınan Romanların nasıl adlandırılacağı halen tartışma konusudur. Genellikle, Çingene, dünyaya dağılmış bir halkın tüm üyelerini tanımlamakta iken Avrupa'da yaşayanlar ve Romani dilini konuşanlar, Roman olarak adlandırılmaktadır (Dişli, 2016). Anlaşılmaz bir şekilde, Roman ve Çingene adları için iki farklı kimlik imajı yaratılmış, iki uç anlam yüklenmiştir: Roma, Romani, Roman isimleri için bir üst kimlik algısı (Hancock, 2002, akt. Ünalı, 2012), Gypsies-Çingene isimleri için ise küçültücü ve olumsuz bir algı oluşmuştur (Ünalı, 2012). Çingene, olumsuz bir sıfat olarak, küçük görmek, aşağılamak için kullanılmaktadır. Roman ise Çingene'den daha 'üstün' ve 'asil' olmaya işaret etmektedir. Romanların Çingene kimliği, renkli yaşam tarzı, tehlike, kirlilik gibi anlamlara referans olurken, Roman kimliği popüler temsilde, müzik ve eğlence ile bağdaştırılmıştır. (Dişli, 2016).

Tezde, olumsuz/küçültücü anlamı/imajı nedeniyle Çingene yerine Roman isminin kullanılması tercih edilmiştir. Bununla birlikte, Roman sözcüğünün tercih edilmesinde, tezin araştırma alanı 200 Evler Toplu Konutunda yaşayan Romanların, kendilerine Çingene denmesini istememeleri de belirleyici olmuştur. Tez içerisinde kullanılan çoğu akademik kaynakta Çingene ve Roman ayırımına dikkat çekilmemiş; Roman yerine Çingene, Rom, Lom gibi farklı isimler kullanılmıştır.

2.1. Romanların Kökeni

Dış görünüşleri bakımından Hintlilere benzemeleri nedeniyle, Romanların Hintli olduğuna dair bilgiler aktarılsa da, kökenleri halen tartışma konusudur.

Akademik kaynaklarda, Hindistan'dan göç ederek tüm dünyaya yayılan Romanların, ilk göçlerinin başlangıcına dair farklı tarihler yer almaktadır. Çoğu akademik kaynakta, Romanların göç hareketinin milattan sonra 5. ile 10. yüzyıllar arasında gerçekleştiği, Hindistan'dan çıkıp batıya doğru seyahat ettikleri ve 1300'lerde Güneydoğu Avrupa'ya ulaştıkları aktarılmaktadır (Miller, 2013, akt. Fırat ve İlhan, 2017, s.267). Romanlar, Hindistan'dan üç farklı aşamada göç etmiş; dolayısıyla göç zamanlarına bağlı olarak üç grup olarak tanımlanmıştır. Birinci göç dalgasında, Arap egemenliğinden uzaklaşmak için Romanlar/Dom'lar, İran'dan güneybatıya göç ederek Suriye ve Filistin'e, bir bölümü buradan Mısır'a ve Kuzey Afrika'ya geçmiştir. İkinci göç dalgasında, Romanlar/Lom'lar, kuzeye yönelerek Kafkaslar'ın güneyine, Ermenistan'a ve Gürcistan'a yerleşmiştir. Üçüncü göç dalgasında, 1300'lerde Romanlar/Rom'lar önce Küçük Asya ve Balkanlara, oradan da Orta ve Batı Avrupa'ya ulaşmıştır. Hindistan'dan göç ettikten sonra Romanlar, Avrupa ve civarındakiler Rom, Ortadoğu ve civarındakiler Dom, Ermenistan civarındakiler ise Lom olarak adlandırılmıştır (Kyuchukov, 2007: 72). 15. yüzyılın ortalarına kadar Romanların Avrupa'da yerleşimlerine izin verilmemiş (Baran, 2002; akt. Aytaç, 2012), göç hareketlerinden sonra, Romanların en yoğun bölgesi Balkanlar olmuş (Tağ, 2018), 19. ve 20. yüzyılın başlarında Avrupa'dan Amerika'ya göç başlamıştır (Sal, 2009).

Romanların ana dili Hindi dilidir; İndo-Arjan kökenli olan dilleri pek çok lehçeye sahiptir. Akademik kaynakların bir kısmında Romanların ortak/uluslararası dilleri olmadığı belirtilmektedir (Sal, 2009). Romanlar, yaşadıkları bölgelerin dillerinin yanı sıra Batı Avrupa'da, Rom'lar, Romani; Merkez Avrupa'da, Lomarvenler/Lomlar, Lomani; Orta Doğu'da, Domlar, Domari olarak bilinen kendi dillerini kullanmaktadır (Dişli, 2016). Romanların kendi içerisinde kullandıkları diller, Romani, Romanca, Romnice veya Mangosar şeklindedir. Türkiye'de yaşayan Romanların kendilerine özgü dilleri, Romanca ile benzerlik gösterse de ayrı bir karakter taşımaktadır (İlhan ve Fırat, 2017).

2.2. Romanlarda Gündelik Yaşam ve Barınma

Romanlar kentsel alanlarda, kasabaların yoksul kesimlerinde yaşarlar. Romanlar etnik kökenini saklamaktadırlar. Ev sahiplerine, polislere ve memurlara Roman olduklarını söylemeyerek Yunan, Meksikalı veya Ermeni oldukları

söyleyerek kendilerini gizlemekte; güvenilmedikleri ve ayrımcılık yapıldığı için kimliklerini saklamaktadır (Silverman, 1982). Romanlar kamplarında geniş aile olarak yaşamlarını sürdürür; hep birlikte yemek yer, birlikte uyurlar. Roman olmayanlarla temastan kaçınır, çoğunlukla kendi içlerinde yaşamlarını sürdürürler. Kadınlar genellikle uzun etekler, dekolteli bluzlar giymeyi tercih ederler. Kültürel anlamda yüzlerce yıldır ayakta kalan Romanların kendilerine özgü beslenme alışkanlıkları da devam etmektedir: İşlenmemiş saf gıdalar tercih etmektedirler. Cuma günleri Romanlar için özeldir ve ritüel olarak bazı yiyecekleri o gün tüketirler; işlenmiş gıdalar, oruç tutan yetişkinler için yasaktır. Romanlar için birlikte yemek sosyal açıdan önemli, birbirleri ile yemeklerini paylaşmak anlamlıdır. Saygıyı, dostluğu ve teşekkürü ifade eden yemek paylaşımlarının, karşı taraftan reddedilmesini olumsuz bir davranış olarak görürler (Sutherland, 1992). Romanlar her yıl bahar festivalleri düzenlemekte; Mayıs ayında Hıdırellez gününü kutlamaktadırlar: Hıdırellez kutlamalarında, en güzel kıyafetler giyilir, ateşler yakılıp üstünden atlanır, özel yemekler pişirilir, davul, kaval çalınır, en güzel kızlardan birisi süslenerek tören tamamlanır. Romanların düğün törenleri 2 gün sürmektedir: İlk gün müzik eşliğinde eğlenirler, akşam, gelin için henna adı verilen kına töreni düzenlenir. İkinci gün, geline düğün elbisesi giydirilir, akşam damadın evine götürülür (Kyuchukov, 2016).

Romanlar kendilerine özgü tarihsel süreçlerinde, geçmişten günümüze, düzensiz, pek çok kişinin yapmak istemediği, gelir düzeyi düşük ve sağlık güvencesi olmayan işlerde çalışmışlardır: Kenar mahallelerde, hurdacılık, kâğıt toplama, hamallık, bohçacılık, inşaat işçiliği gibi işlerde çalışmaktadırlar (Fırat ve Açıkgöz, 2020). Toplayıcılık, zanaatkârlık ya da esnafılık olarak tanımlanabilecek iş alanlarında, çalgıcılık, kalaycılık, sepetçilik, demircilik, çiçekçilik vb. işler yapmaktadırlar. Roman müzisyenler, özgün kültürel değerlerinden birisi olan müziklerini farklı topluluklara tanıtmaktadır (Yükselsin, 2014). Romanlar sadece sosyal ve statü bakımından değil, yerleşim ve konut bakımından da ayrıştırılmışlardır (Gökçe, 2018). Romanların konut ayrışmasını, iş piyasası, eğitim, yoksulluk ve suç gibi faktörler etkilemektedir (Posova, 2012 akt. Gökçe, 2018, s.265). Romanların yaşadıkları mekânlar, yaşadıkları sosyal dışlanmanın kanıtları niteliğindedir. Kentin güvenliği ve toplumun refah düzeyi için ‘tehlikeli’ olarak adlandırılan Roman mekânları, suçun ve yasal olmayan işlerin mekânları olarak etiketlenmekte,

dolayısıyla kent yaşamı ile ilişkileri en aza inmektedir. Yetersiz altyapı, niteliksiz konutlar, ulaşım gibi sorunlara sahip olan yerleşim alanları (Şekil 1 ve 2), kentin gelişimine engel ve dönüşüm alanı olarak görülmektedir (Akkan, Deniz ve Ertan, 2011).

Şekil 1: Samsun ve Antakya Roman Mahalleleri (Akkan, Deniz ve Ertan, 2011).

Şekil 2: Samsun ve Antakya Roman Mahalleleri (Akkan, Deniz ve Ertan, 2011).

Yerleşik Romanlar, genelde kentin varoşlarında gecekondu, baraka türü, düzensiz ve sağlıksız evlerde yaşamaktadır. Sürekliliği olan işlerde çalışan, gelir düzeyleri yüksek olan Romanlar, mahallelerini terk etmekte, apartman hayatını tercih etmekte ancak yeni hayata uyum problemi yaşamaktadırlar (Sal, 2014).

"Dilleri, müzikleri, dansları, inançları ve sıra dışı yaşam biçimleriyle buldukları toplumlarda farklı bir görüntü çizen Romanlar, tarih boyunca içinde buldukları toplumlar tarafından yadsınımlıdır" (Özbey, 2017). Günümüzde, Romanların yaşadığı pek çok sorun içinde ön plana çıkanlar arasında, eğitim, işsizlik,

konut ve konaklama, uyum sağlama güçlüğü, sosyal dışlanma ve yerleşim yerlerinden zorla atılmalarını saymak mümkündür (Kurtuluş, 2012; akt. Çetin, 2017).

2.3. Türkiye’de Romanlar

Bizans yönetimi altında yaşayan Romanlar, 11. yüzyılda Edirnekapı Bölgesi’ndeki surların dışına yerleştirilmiş; soyutlanarak toplumun dışında konumlandırılmıştır (Marsh, 2008). Marsh (2008), surların dışında kamp kuran Romanların, düşman saldırılarına karşı surların korunmasında yer aldığını belirtmektedir. Romanlar, İstanbul’un fethi ile Osmanlı tebaası altına girmiştir (Balcı, 2009). Osmanlı yönetiminde toplumsal kimlik, etnik ve dil aidiyetlerine göre değil, Müslüman olan ve olmayan ayrımını esas alan din temeline göre şekillenmektedir (Ginio, 2008). Müslüman ve Gayri Müslim olarak yapılan sınıflandırma, Romanlar için bir istisna teşkil etmiş; farklı bir sınıflandırma yapılmıştır. Müslüman olduklarını söylemelerine karşın Romanlara farklı tutumlarla yaklaşmış, davranışlarının ve düşüncelerinin aykırı olması nedeniyle Osmanlı toplum tebaalarını ifade eden ‘millet sistemi’ içinde yer al(a)mamışlardır (Ginio, 2008 akt. Balcı, 2009). Ne Müslüman ne de gayrimüslimlerle aynı konumda görülmeyen Romanların, ayrı iskân edilmeleri sağlanarak diğer milletlerle bir arada yaşamalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. (Göncüoğlu ve Yavuztürk, 2009). İlk kez 1520 yılında Rumeli’de Romanlar için ayrı bir sancak teşkil edilmiştir: 16. yüzyılda, Kanuni döneminde, toprakların genişlemesi yeni bir idari yapılanmayı gerekli kılmış, Rumeli’de gerçekleştirilen taksimat neticesinde 26 sancak oluşturulmuştur. Bu 26 birim arasında yer alan Çingene Sancağının hukuki, mali ve askeri işlerini düzenlemek amacıyla Kırkkilise (Kırklareli) merkez tayin edilmiştir. Ayrıca, Eski Hisar-ı Sağra, Hayrabolu, Malkara, Döğenci-Eli, İncügez, Gümülcine, Yanbolu, Pınarhisar, Pravadi, Dimetoka, Ferecik, Keşan, İpsala ve Çorlu mintikaları ile İstanbul ve Rumeli Eyaleti’nde oturan diğer Romanlar da bu sancağa bağlanmışlardır (Altınöz, 1995; akt. Göncüoğlu ve Yavuztürk, 2009).

Osmanlı döneminde, Romanlar, göçebe şekilde yaşadıkları ve sürekli yer değişimi yaptıkları için vergiler eksik toplanmıştır. Vergilerin toplanamaması nedeniyle, Osmanlı Yönetimi, Romanların yerleşik hayata geçmesi için çaba sarf etmiştir (Arayıcı, 2008; akt. Balcı, 2009). Romanlar, 1923 Lozan Antlaşması’ndan sonra Rumlar, Ermeniler gibi Müslüman olmayan diğer azınlıklarla bir

tutulmuşlardır. (Affords ve Andrews, 2002; akt. Çelik ve Tar, 2015). 1923 yılında Lozan Antlaşması'ndan sonra nüfus mübadeleleri yapılmış ve çok sayıda Roman, Balkanlar'ın kuzeyinden Türkiye'ye yerleşmiştir. Türkiye vatandaşlığı, Romanlar için güvenli bir durum sunuyor gibi görünse de, 1934 tarihli İskân Kanunu'nda vatandaş olamayacakları belirtilmiştir. 2006 yılında, 1934 tarihli İskân Kanunu yürürlükten kaldırılmış, yerine 5543 numaralı İskân Kanunu kabul edilmiş ve göçebeler için iskân çalışmaları yapılmıştır (Marsh, 2008).

Romanlar Türk devletini benimsemiş ve kendilerini ait hissetmişlerdir. Bugün Türkiye'nin neredeyse her kesiminde yaşayan Romanların sayısı, etnik gruplara ilişkin resmi veriler kayıt tutulmadığından, tartışma konusudur (Özbey, 2017). 2009'da hazırlanan Roman Çalıştay Raporu'nda, Türkiye'deki Roman nüfusuna ilişkin tahminlerin değişken olduğu belirtilmekte, 2009'daki Roman nüfusu için 500.000 ile 2.000.000 gibi çok geniş bir aralık verilmektedir (Çelik ve Tar, 2015). Romanlar çoğunlukla İstanbul, Edirne, İzmir, Mersin, Adana, Tekirdağ ve Samsun gibi büyük illerde yoğunlaşmıştır (Kyuchukov, 2007)

Türkiye genelinde, Romanların isimlendirilmeleri, bölgelere ya da yörelere göre çeşitlenmektedir: Batı'da Rom, Güneydoğu'da Dom ve Doğu'da ve Doğu Karadeniz çevresinde Lom olarak adlandırılmaktadır (Şekil 3) (Özbey, 2017, s. 28-39). Türkiye'de yerleşik düzene geçişleri 50 yıl kadar geriye dayanan Lomlar, göç güzergâhlarında bulunan kültürlerle etkileşime girerek sosyal ve kültürel anlamda kimliklerini yeniden oluşturmuşlardır. Dolayısıyla, yerleşik düzene geçiş ile birlikte mevcut kültür içinde asimile olmuşlardır (Özbey, 2017). Türkiye'de yaşayan Romanlar, Ege, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde “Roman” olarak adlandırılmıştır. Erzurum, Artvin, Bayburt, Erzincan ve Sivas Romanları için “Poşa”, Van, Hakkâri, Mardin ve Siirt Romanları için “Mıtrıb”, İç Anadolu Romanları için “Elekçi”, Akdeniz Bölgesi'ndeki Romanlar için “Arabacı” ya da “Manuş”, Adana ve Osmaniye yöresindekiler için ise “Cono” adları kullanılmıştır (Kolukırık, 2009; akt. Özbey, 2017, s. 28-39). Romanların kültürel yapıları, buldukları yöreye göre farklılık göstermektedir; her kol kendi inançlarına ve geleneklerine sahiptir (Karaman, 2007, s. 34).

Şekil 3: 2006 Yılında Türkiye’de Rom, Dom ve Lom Gruplarının Coğrafi Dağılımı. (Kolukırk, 2016).

Türkiye’de yaşayan Roman vatandaşların temel hedefi, eşit vatandaş haline gelmek ve sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmektir. Türk devletine olan sadakatlerini sık sık belirten Romanlar, devlet için sorun yaratan bir grup olarak görülmemektedir (Gökçen ve Öney, 2008, ss. 132-135). Marsch (2008)’ın araştırmasında görüşme yaptığı Roman bireylerin çoğu, ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüklerini, Anayasa’nın Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına tanıdığı birçok güvenceden yararlanamadıklarını ve olumsuz şartlarda yaşadıklarını aktarmışlardır. Roman vatandaşların Türkiye’de günümüzdeki genel durumunu anlayabilmek amacıyla, 2008 yılında, Avrupa Roman Hakları Derneği, Helsinki Yurttaşlar Derneği ve Edirne Roman Derneği tarafından ‘Romanlar: Biz Buradayız!’ adlı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, hoşgörüsüzlük sorunu ile yüzleşmek zorunda kalan Roman vatandaşların temel olarak, barınma, eğitim, istihdam, sağlık ve bazı temel hak ve hizmetlere erişim konularında büyük sıkıntılar yaşadıkları saptanmıştır (Marsh ve Danko, 2008, s.53-54). Türkiye’de yaşamakta olan Romanlar, diğer ülkelerde de olduğu gibi toplumsal olarak alt sınıf olarak görülmektedir. Ateş (2015)’in çalışmasında, Türkiye’de yaşamakta olan Romanların toplumsal tabakanın en alt katmanında olduğu, farklı toplumsal kesimlere göre daha fazla sorun yaşadıkları belirtilmektedir. Sorunlar, kendilerine karşı duyulan önyargılar, kamu hizmetlerinden eşit derecede faydalanamama, yoksulluk, eğitim oranının yetersizliği, işsizlik, sosyal güvence sorunları, barınma, erken evlilik, roman kültürünün korunması ve kentsel dönüşüm projelerinin olumsuz etkileri olarak sıralanmıştır (Ateş, 2015, s.18).

2.3.1. Türkiye’de Romanların gündelik yaşamı ve barınma

Romanların büyük bölümü kendilerine özgü geleneklerini, göreneklerini ve topluluklarının yönetim biçimlerini korumuştur. Göç zamanlarında, yiyecek, içecek temini, konaklama, barınma ve göç istikameti, ailenin büyüklerinin kararlarına bağlıdır. Roman ailelerindeki hayat, ahlaki ve geleneksel normlar tarafından belirlenmektedir. Roman ailelerindeki erkekler, ahlaki ve geleneksel normlar çerçevesinde, aile içerisindeki rolleri üstlenmişlerdir. İş bölümünde erkeğe düşen görev, imalatçılık, kadına düşen görev ise imalatı yapılan eşyanın sokak sokak gezilerek pazarlanmasıdır. Poşa, Abdal, Geygel, vb. hangi gruptan olursa olsun bütün Roman gruplarında aile, Roman hayatının temel merkezidir ve kadının konumu aynıdır. Kadınlar, hem olarak aile içindeki yerleri açısından hem de Roman olmalarından kaynaklı, ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar (Sal, 2014, ss.23-25). “Romanların geleneklerini ve mesleklerini sürdürebilmelerinde endogami (iç evlilik) tercihlerinin de payı bulunmaktadır. Romanlar için çocuklar, hayatlarının hedefi ve özüdür. Yerleşik hayata geçmiş Romanların çocukları da çalıştığı için çok sayıda çocuk sahibi olmaları ekonomik bir yük getirmemektedir” (Genç, Taylan ve Barış, 2015).

Romanlar kendi dini geleneklerini korumuşlardır. Göçerlerin pek çoğu Bektaşî-Alevî, yerleşik durumda olanların çoğu Sünnî’dir (Koç, Huntürk ve Üstünel, 2011).

Bayraktar (2007)’ın çalışmasında görüşme yaptığı Romanların büyük kesimi eğitimlerini en fazla ilkokul beşinci sınıfa kadar sürdürebilmiş, bir kesimi ise hiç okula gitmemiştir. Türkiye’de yaşamakta olan Roman vatandaşların eğitimde önlerine çıkan problemler, ücretsiz eğitim olanağı olmasına karşın kırtasiye, ders araç gereçleri, üniforma, ayakkabı ve diğer ihtiyaçların maddi yetersizlik sebebi ile karşılanamamasıdır. Roman çocuklarının ön yargılar sebebi ile okul ortamına, öğretmenlerine ve sınıftaki arkadaşlarına tam olarak adapte olamaması, eğitim hayatında başarıyı yakalayamamalarının temel sebeplerinden biridir (Marsh, 2008; akt. Çetin, 2017).

Türkiye’de yaşayan Romanların içinde, devamlı işlerde çalışan ve sosyal güvenlik olanağına sahip olan kişi sayısı yok denecek kadar azdır. Roman halkı vasıfsız işlerde çalışmakta ve genellikle el emeğine dayanan işlerde

yoğunlaşmaktadır. Roman vatandaşlar ırkçılık ve ayırım nedeni ile yaşadıkları bölgeleri gizlemektedir. Meyve, sebze ve diğer tarım ürünlerinin toplanması Roman vatandaşlar için önemli bir gelir kaynağı olmakta ve mevsimlik işler istihdam sağlamaktadır. Zanaatkârlık kapsamında, sepet örme, bıçak yapma, metal işleme, demircilik, süzgeç-çit-zurna yapımı, tel süpürge üreticiliği ve endüstriyel sektörde, madencilik, demircilik, kalaycılık, dökümcülük, endüstri ve el üretimi, yer almaktadır. “Roman vatandaşlar özgür yaşamayı sevdiklerinden ve başkası emrinde bir çalışma istemediklerinden dolayı esnek ve düzenli olmayan geçici işlerle meşgul olmuşlardır. Bu bağlamda, sürdürdükleri söz konusu geleneksel meslekleri, kültürel olarak ayakta kalabilmelerinde etkin olmuştur” (Özdemir, 2004; akt. Çetin, 2017, s.95-99).

Romanlar genel olarak Türkiye’de kent merkezleri veya merkeze yakın kesimlerinde geniş aile olarak toplu bir şekilde yaşamaktadırlar. Toplu ve kalabalık yaşadıkları için evlerin büyüklükleri yetersiz ve sağlıksızdır. Aşağıda, Türkiye’de yaşayan Romanların gündelik yaşamlarına dair yapılmış olan bazı çalışmaların bulgularından örnekler verilmektedir:

Bayraktar’ın (2011) çalışmasında, Rumeli Kavağı’nın ayrılmış bir alt bölgesinde yaşayan Romanlardan söz edilmektedir. Yerleştikleri bölge Kayadere Mahallesi olarak adlandırılrsa da, Roman olmayanlar bu bölgeyi Çingene Mahallesi olarak isimlendirmektedir. Plastik ya da tenekeden yapılmış kulübeleri birbirinden farklı kılan, çoğunlukla dar, bozuk ve çamurlu yollardır (Bayraktar, 2011, s.123-129). Romanlar, İstanbul Sulukule ’de ve Diyarbakır Hancepek’te geri dönüşüm ve kâğıt toplama işi yapmaktadırlar. Ankara’nın Çinçin Mahallesi’nde faytonculuk ya da tüccarlık yapan Romanlar, kentsel dönüşüm sürecinde mahallelerinin geniş ölçüde yıkılmasıyla beraber, kentin turistik bölgelerine yayılarak ayakkabı boyacılığı yapmaya başlamışlardır (Marsch, 2008). Yerleşik durumda olan ailelerdeki erkekler, müzisyenlik, hamallık, ayakkabı boyacılığı, simit satıcılığı ve seyyar satıcılık gibi işlerle meşgul olmaktadır (Sal, 2014). Türkiye’de ikame eden bir başka Roman grup olan Karaçiler, Mersin, Hatay, Urfa, Adıyaman ve Diyarbakır illerinde yerleşik ya da yarı göçebe şekilde yaşamaktadır. Karaçiler ‘in yaşamlarının büyük kısmı, sağlıksız bir çevrede, sağlıksız evlerde veya çadırlarda geçmektedir (Cihan, 2016). Karaçiler ‘in yaşam biçimi sade ve basittir. Evler ve çadırlar genel olarak bir veya iki odalıdır, bu nedenle yaşam koşulları zordur (Şekil 4). Bazen 10-15 kişinin yaşadığı evin veya

çadırın bir köşesi mutfak, diğer bir köşesi oturma ve dinlenme mekânı olarak kullanılmaktadır. Karaçiler kış mevsimini il veya ilçe gibi nüfus yoğunluğu kalabalık yerleşim birimlerinde geçirmekte; baharla beraber düzenli olarak küçük gruplar halinde iş yapabilecekleri bölgelerde farklı yerleşim birimlerine dağılmaktadır (Şekil 5 ve 6). Türkiye’de yaşamakta olan Roman gruplarından biri olan Elekçiler, Gümüşgün Köyü’nde yaşamaktadır. Evliliklerinde, akrabalık yolu ile aile birleşimi sağlayan Elekçiler birçok farklı ildeki elekçi grupları ile bir araya gelmektedirler (Kolukırık, 2016). Aile içindeki hâkim kültürel yapı, çocukların gelecekte seçecekleri meslekleri ve evlilik yaşını etkilemektedir. Çocukların erken yaşta evliliği, aile içerisinde bir sosyal statü kazanma aracı olarak görülmektedir. (Kolukırık, 2016). Kocaeli Romanlarının bir kısmının evlerinde, su, banyo ve tuvalet bulunmamaktadır (Bingöl ve Büyükakın, 2012). Bozdemir (2006)’in Bursa’da yaşamakta olan Roman grubu ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, Romanların, dışlanma ve önyargıdan çekindikleri için roman olduklarını ve geldikleri mahalleleri gizledikleri belirtilmektedir. Romanlar evlerinden atılarak sosyal yaşam tarzlarına uymayan meskenlere yerleştirildikleri için kendi yaşam tarzlarına uymayan mekânlarda barınmaktadır. Romanların isteği kentsel dönüşüm değil, kendi yaşadıkları alanların iyileştirilmesidir (Akın, 2016).

Şekil 4: Diyarbakır Karaçileri’nin Yaşadıkları Çadırlar (Cihan, 2016).

Şekil 5: Diyarbakır Karaçileri'nin Yaşadıkları Çadırlar (Cihan, 2016).

Şekil 6: Diyarbakır Karaçileri'nin Yaşadıkları Çadırlar (Cihan, 2016).

Türkiye’de yaşayan Romanlar toplumdan dışlanmış, içe kapalı bir yaşam sürdürmektedir. Romanlara karşı olan önyargılar ve duyulan rahatsızlıklar nedeni ile Roman olmayan mahalle sakinleri, Romanları mahallelerinden uzaklaştırmaya çalışmaktadır.

BÖLÜM 3: 200 EVLER TOPLU KONUTU MEKÂN ANALİZİ VE ROMANLARIN GÜNDELİK YAŞAMLARI

Romanlar ilk olarak 1923 yılında Selanik'ten mübadele sırasında göç etmiş ve Samsun'un merkezinde yer alan Teneke Mahallesi'ne yerleştirilmiştir. Zaman içinde Teneke Mahallesi, sanayi sitesinin merkezinde yer almıştır. Sanayi kooperatifi tarafından arazinin değerlendirilmesi sonucunda, "Romanların çirkin bir görüntü oluşturduğu gerekçesi" ile arsa devlete satılmıştır. 1994 yılında Romanlar neredeyse 70 yıldır yaşadıkları bağlılık ve aidiyet duygusu ile yaşadıkları bu mahalleden çıkartılmıştır. Romanlar için yine Canik ilçesinde, merkezi olmayan bir bölgede, 200 Evler Mahallesi kurulmuştur. Bu mahalle 200 adet evden oluşmuş ve Romanların gündelik yaşamları, kültürel değerleri, çevre insan etkileşimi göz önünde bulundurularak inşa edilmiştir. Ancak, ne yazık ki, 200 Evler mahallesinde de yaşamları çok uzun sürmemiş ve Romanlar 10 yıl yaşamış oldukları çevreden tekrar koparılmıştır. Çevre yolunun tam kıyısında yer alan 200 Evler Mahallesi'nin çevresi ve arsası değerlendirildiği için tekrar evlerinden çıkartılmışlardır. Romanların bir kısmı Yavuz Selim Mahallesi'ne bir kısmı 200 Evler Toplu Konutuna yerleştirilmiştir. 200 Evler Toplu Konutu, yine 200 Evler Mahallesi'nde, ancak değerli olmayan bir arazi üzerine inşa edilmiştir.

Bu bölümde, günümüzde 200 Evler Toplu Konutunda yaşayan Romanların yerleşim alanları, evleri, mekânsal olarak analiz edilmiş, detaylı bir inceleme yapılmış, ardından bu alanlardaki/mekânlardaki gündelik yaşamları irdelenmiş, mekân ve kültür ilişkisi temelinde karşılıklı ve karşılaştırmalı olarak sorgulanarak değerlendirilmiştir. Ancak, öncesinde, Romanların, Samsun'a geldikleri zamandan, Toplu Konutta yaşadıkları günümüze kadarki süreçte, yerleşim alanları ve evleri ile gündelik yaşamları, sırasıyla ve kısaca aktarılmıştır.

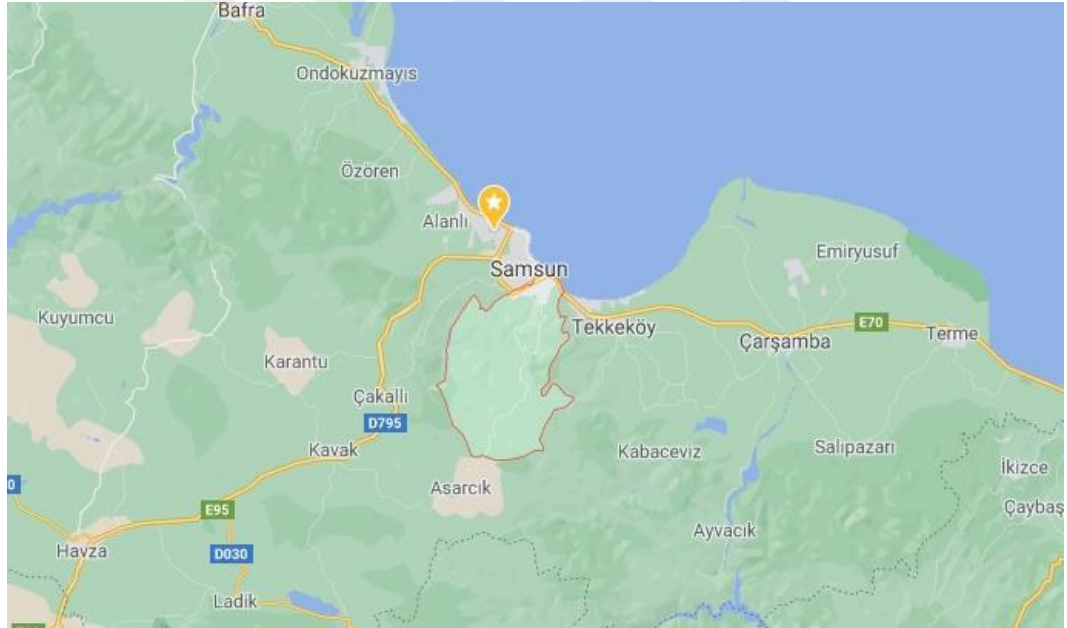
3.1. Samsun'da Yaşayan Romanlar

Samsun kenti konumu itibari ile hızla gelişen, Karadeniz Bölgesi'nin orta kısmında yer alan bir kıyı kentidir. (Şekil 7) (Yılmaz, 2011) Samsun, denizci göçmenler tarafından milattan önce kurulmuştur (Sarioğlu, 2018). Pontus, Pers ve Bizans krallıkları hâkimiyetinde kalan Samsun Bizans İmparatorluğu döneminde ticaret merkezi olarak kullanılmıştır. Samsun toprakları, 1398 yılında Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir (Yılmaz, 2011).

Şekil 7: Türkiye Haritası Samsun İl Konumu (cografyaharita.com, 2020).

Samsun kentinin 2021 yılında nüfusu 1.371.274 milyondur (wikipedia, 2022). Mübadele sürecinde, Selanik'ten gelen Romanlar Samsun şehrine göç etmiş ve kentin Canik ilçesinde (Şekil 8) yerleşmişlerdir. Günümüzde, yerel halkla beraber Roman, Türkmen ve Suriye göçmenleri yaşamaktadır.

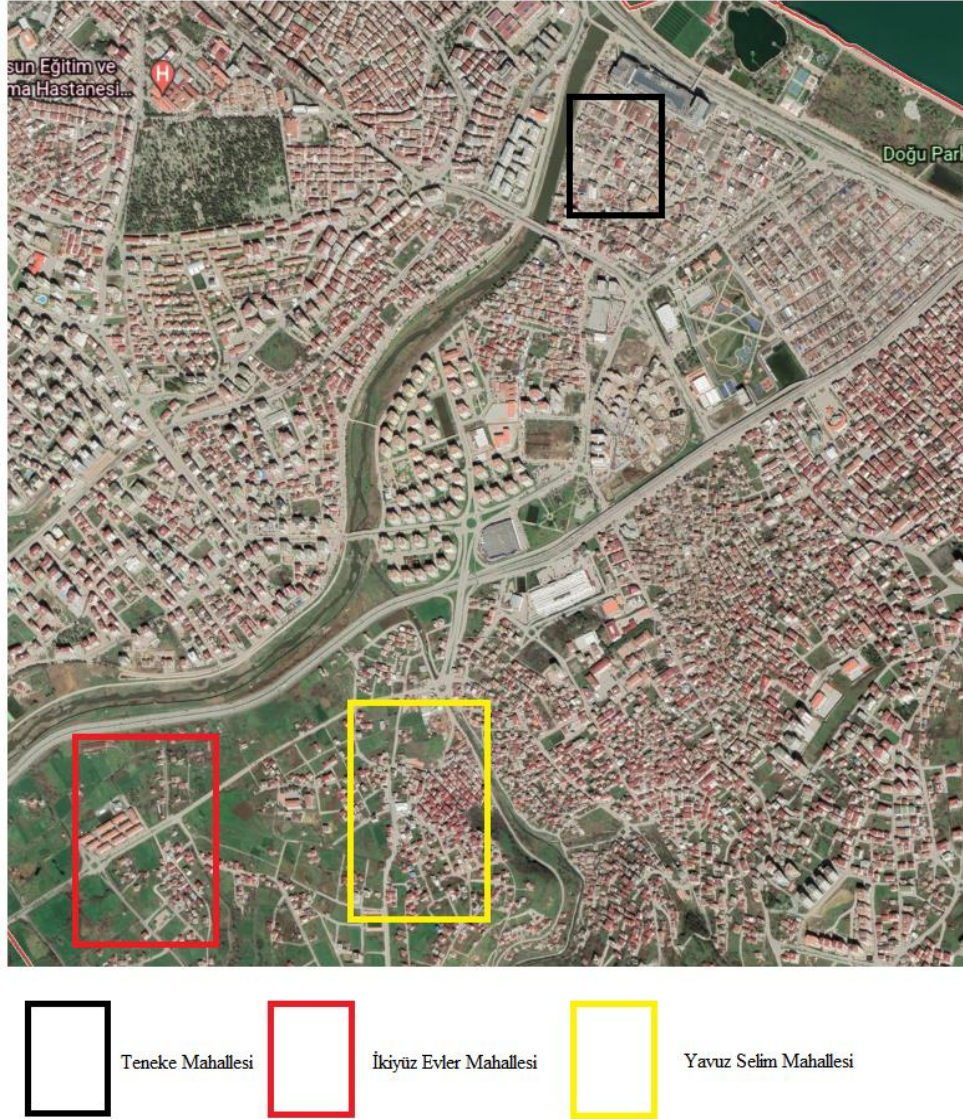

Şekil 8: Samsun Haritası Canik İlçe Konumu (googlemaps, 2020).

2008 yılına kadar Samsun Merkeze bağlı belde olan Canik, 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki 22 Mart 2008 tarihli Kanun gereği kurulmuştur. Canik ilçesinin batısında İlkadım ilçesi ve Mert Irmağı, kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Tekkeköy ilçesi, güneyinde Canik Dağları bulunmaktadır. Canik ilçesi

günümüzde 53 mahallesi ile yaklaşık 249.670 km'lik bir bölgeye sahiptir (Canik, 2020).

Canik ilçesinde yer alan ve günümüzde Romanların yoğun olarak yerleşim yeri olan Yavuz Selim Mahallesi ve 200 Evler Mahallesi, Romanların Teneke Mahallesinden sonra yerleştikleri mekânlardır (Şekil 9). Samsun Roman Engelliler Derneği'nin başkanı tarafından, kentte 10.000'den fazla Roman olduğu, çoğunluğun bu mahallelerde yaşadığı ifade edilmiştir.

Şekil 9: Haritada Teneke, İkiyüz Evler ve Yavuz Selim Mahalleleri (googleearth, 2021)

3.2. Teneke Mahallesi

1923 yılında Selanik'ten mübadele sırasında göç eden Romanlar, Samsun kent merkezinde bulunan Teneke Mahallesi'ne yerleşmiştir (Şekil 10). Mahalle, 1925 yılında barakalarla çevrili dar sokaklardan oluşmaktadır (Şekil 11). Giderek kent merkezinde kalan Teneke Mahallesi evleri, 1994 yılında yıkılmış, yerine ticari ve sanayi yapıları inşa edilmiştir (Şekil 12). Kentin mekânsal gelişmesine koşturarak, Mahallenin çevresinde sanayi sitesi ve birçok iş merkezi kurulmuştur (Özbaskıcı, 2014). Kentin görüntüsünü bozdukları gerekçesiyle Teneke Mahallesi'ndeki evler ve yaşayanlar şikâyet konusu olmuştur. Öte yandan sanayi mekânlarının gelişmesi nedeniyle arazi değerleri hızla yükselmiş; nihayetinde, mahallenin yıkılmasına karar verilmiştir. Sanayi Kooperatifi tarafından Teneke Mahallesi'nin arsası devlete satılmış; mahalledeki evler, 1994 yılında devlet tarafından yıkılmıştır. Roman kullanıcı Umut Bey, Teneke Mahallesi'nin yıkım sürecini, “*Önceden şehrin tam merkezinde yaşırdık. O zaman yaşadığımız yere Teneke Mahallesi denirdi. Şimdiki büyük alışveriş merkezi olan Piazza'nın arka kısmındaydı. Oralar değerlendirildiği için bizi oradan çıkarıp Canik ilçesine yerleştirdiler*”. (Toplu Konut Kullanıcısı, Umut Bey, 35) cümleleriyle aktarmıştır.

Şekil 10: Samsun'da Teneke Mahallesi'nin Konumu (googleearth, 2020).

Şekil 11: Eski Teneke Mahallesi (Özbaskıcı, 2014).

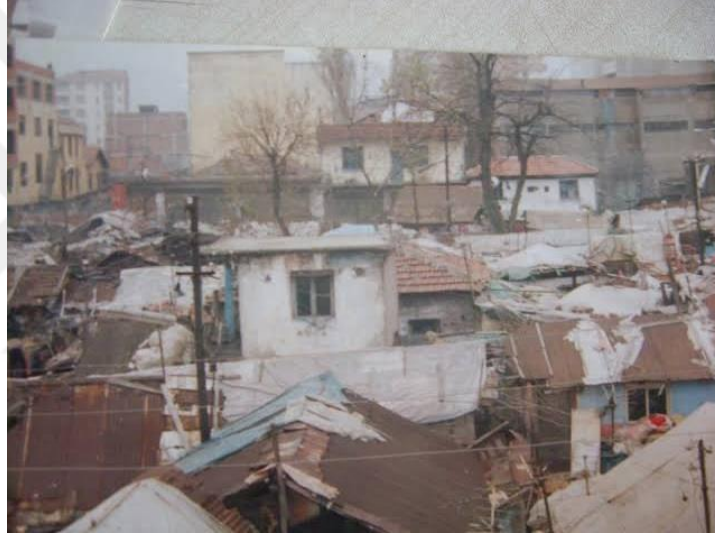

Şekil 12: Samsun'da Eski Teneke Mahallesi'nin Günümüz Hali (Orişinal, 2020).

Selanik'ten göç eden Romanlar, Teneke Mahallesi'nde 10-15 m² alanında ve birbirine bitişik barakalar inşa etmiştir (Özbaskıcı, 2014) (Şekil 13 ve 14). Tek katlı, teneke çatılı, küçük pencereli, ince duvarlı derme çatma evler, rüzgârı, soğuşu ve yağmuru içeri geçirmektedir (Özbaskıcı, 2014). Tuvaletlerin dışarda olduğu evlerde, ev halkının tamamı uyku, dinlenme, yeme-içme gibi günlük eylemlerini tek bir odada gerçekleştirmektedir (Özbaskıcı, 2014). Daha önce Teneke Mahallesi'nde yaşamış olan Romanlar, eski mahallelerini "harabe ve çöplük" olarak tanımlamakta ve evlerdeki yaşam koşullarının çok kötü olduğunu aktarmaktadır.

Şekil 13: Teneke Mahallesi (Özbaskıcı, 2014).

Şekil 14: Teneke Mahallesi (Özbaskıcı, 2014).

Romanlar, Teneke Mahallesi'ndeki yaşamlarını, "yoksul" ve "pis" tabirleri ile aktarmalarına rağmen orada, evleri ve çevresi ile bağ kurduklarını, kendilerini ait hissettiklerini, mutlu ve samimi bir yaşantıları olduğunu da belirtmektedir. Yaşamın neredeyse tamamı sokakta geçmekte, dinlenme, sohbet, çamaşır ve halı yıkama gibi işler sokakta yapılmaktadır. Isınmak için ağaç parçaları yakılmakta, yaz aylarında biriktirilen parayla evlerin bakımları yapılmakta, odalar için yeni hasırlar alınmaktadır (Özbaskıcı, 2014). Teneke Mahallesi'nin mekânlarını, görüşme yapılan Romanların aşağıdaki sözlerinden tanımlamak olanaklıdır:

“Gece konduda yaşırdık, harabe haldeydi. Çingene gibi yaşırdık.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Erkan Bey)

“Eski yaşadığımız evler gecekonduydu, Çingen gibi pis bir şekilde yaşıyorduk.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Kader Hanım, 52)

“Daha önceleri mahallede çadırdaki kalıyorduk, bir odada bütün aile uyurduk, 7 kişiydik yaşamlarımız çöplük içinde geçmekteydi.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Atilla Bey, 30)

“Eski evimiz yıkık tek katlıydı. Herkes bir odanın içinde yatardı, bazen sokakta yatardık.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Emre Bey, 24)

“Harabe ve tek katlı bir evde yaşıyorduk.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Dursun Ali Bey, 34)

“Biz kalabalık ailelerde büyüdük küçük evlerde kalabalık bir şekilde yaşadık, tek katlı evlerimizde kendimizi sokağa atmaya alışmışız.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Hasan Bey, 58).

Eski yaşadıkları evlerde ne kadar olumsuz şartlar yaşasalar da bir Roman kullanıcının, “Eski yaşadığımız mahallelerde düğünlerimizi evlerde sokaklarda yapardık.” şeklindeki ifadesi, gündelik yaşamın bir başka açısını göstermektedir (Toplu Konut Kullanıcısı, Ahmet Bey, 33).

Maddi yetersizlik sebebi ile erken yaşta çalışmak zorunda olan Romanlar okula gitmek yerine, çalışarak ailelerin geçimine yardımcı olmayı tercih etmektedir. Genel olarak devamlı bir işte çalışmayan Romanlar, müzikle, faytonculukla, evlerde boya işleri yaparak, kâğıt toplayarak, inşaat işlerini yaparak veya pazarcılık yaparak hayatlarını kazanmaktadır. Teneke mahallesinde kadınların çoğunluğu ev temizliğine giderek aile bütçesine katkı sağlamaktadır. Erkekler çöp toplama, tarlalarda çalışma, ayakkabı boyama gibi işler yapmaktadır (Özbaskıcı, 2014). Çalgıcılık mesleğinin kültürlerini, müziklerini yansıttığını belirten Romanlar severek, eğlenerek yaptıklarını ve çalgıcılığı baba mesleği olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Romanlar kültürlerini tanımlarken, genç yaşta olan kullanıcılar Roman kültürünü, ‘bugün bulur, bugün yer’ olarak tanımlamışlardır. Roman kullanıcılardan klarnet çalarak geçimini sağlamakta olan Ahmet Bey (34), “Önceki yaşadığımız yerlerde işsizdik, gecekonduda yaşardık ve para kazanamazdık.” cümleleriyle, Bayram Bey (37), “Önceki yaşadığımız evde ve çevresinde çok fakirlik vardı.” ifadesiyle, Teneke Mahallesindeki geçim sıkıntılarını dile getirilmiştir.

Romanların Ően Őakrak insan olduklarını, pis olmadıklarını özellikle vurgulayan Romanlar paylaşımın hayatlarındaki önemini de belirtmektedirler. Kültürel değerler, mekân, aidiyet hissi ve mekân organizasyonunu etkilemiş, Romanlar kalabalık Şekilde yaşamaya devam etmişlerdir. Romanlar, Teneke Mahallesiindeki yaşamlarındaki birlik ve beraberliklerini,

“Eskiden evler birbiriyle dip dibeydi kimse kapı çalmazdı, samimiyet çok fazlaydı.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Umut Bey, 35).

“Eskiden herkes sokaktaydı, yemek sokaktaydı, içmek sokaktaydı, çamaşırlar sokaklara asılır sohbetler sokakta yapılırdı ev yetmezdi.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Dursun Bey, 34).

“Eskiden herkes sokaktaydı, evler birbirine yapışık ve çok samimiydi. Yemek yapardık sokakta beraber yerdik, yan komşuyla bazen karşı komşuyla kim varsa, eskiden güven de vardı mahalleden dışarı çıkınca hemen bize ayırım başlardı ama mahallede güvendeydik”. (Toplu Konut Kullanıcısı, Ayşe Hanım, 55) sözleriyle aktarmaktadır.

Teneke Mahallesiinden çıkartılan Romanların büyük bir kısmı 200 Evler Mahallesi'ne bir kısmı da Yavuz Selim Mahallesi'ne yerleştirilmiştir.

3.3. Yavuz Selim Mahallesi ve 200 Evler Mahallesi

Yavuz Selim Mahallesi'nde yaşayan Romanlar, 2-3 katlı (Şekil 15 ve 16) eski evlerde yaşamaktadırlar. Teneke mahallesinde yaşadıkları gündelikleri ve değerleri burada da devam ettirmeye çalışan Romanlar evleri ve iç mekânları ile aynı bağları kurmuş ve ev mekânları etkilenmiştir. Evlerde kalabalık bir yaşam sürmekte ve gündelik yaşam sokakta geçmektedir. Ancak, mahremiyetlerine çok önem veren Romanlar sokaklarının ve evlerinin fotoğraflanmasına izin vermediği için, görseller GoogleEarth' den elde edilmiştir.

Şekil 15: Yavuz Selim Mahallesi (googleearth, 2020).

Şekil 16: Yavuz Selim Mahallesi (googleearth, 2020).

200 Evler Mahallesi

200 Evler Mahallesi, ismini (Şekil 17), Romanlar için geniş bir araziye yapılan 200 adet evden almıştır. Tek katlı, geniş bahçeli, banyo ve tuvaleti içinde olan 45 m² büyüklüğündeki evler, görece, Romanların gündelik yaşamına, kültürel değerlerine ve sosyal yapısına uygun inşa edilmiştir. Romanların ev mekânlarına yüklediği anlam, bu evler ile uyumludur. 200 Evler Mahallesi evleri, genellikle tek katlı yapılarda yaşamlarını sürdüren Romanların isteklerine ve tercihlerine karşılık

vermiştir. Evlerde, elektrik, su ve ısıtma olanakları sağlanmışsa da, sık ve uzun süreli su kesintileri nedeniyle temizlik ve çamaşır işleri, yakında bulunan dereye yapılmıştır. Romanlar 200 Evler Mahallesi'ne, eski komşuları ile birlikte taşınmıştır. Kullanıcı, sadece konutu değil, aynı zamanda komşuluğu ve çevresini de seçmektedir. Bu kapsamda Romanlar, 200 Evler Mahallesi'nde, yaşam biçimlerine uygun olan evlerinde, çevresi ve komşuları ile çok mutlu olduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 17: 200 Evler Mahallesi Evleri Konumu (googleearth, 2021).

Şekil 18: Yavuz Selim Mahallesi (googleearth, 2020).

200 Evler Mahallesinde, erken yaşta evlilik yapan çocukları için aileleri evlerini genişletmek zorunda kalmış; artan hane nüfusu nedeniyle tek katlı evlere kat eklenmiş, kendi imkânları ile evler genişletilmiştir. Dolayısıyla, 200 haneli mahalle, 500 haneye yükselmiştir. Mahallenin hemen yanından geçen çevre yolunun yapılmasıyla 200 Evler Mahallesindeki araziler değerlenmiştir. Romanlar evlerinden ve mahallelerinin bulunduğu arazilerinden çıkartılmış ve aynı bölgenin arka çeperlerinde yapılan toplu konuta yerleştirilmiştir. Daha detaylı bir ifadeyle, Romanlar 28 dönüm alanlı mahallelerinden neredeyse kovularak, zorla çıkartılmış, 12 dönüm alanda yapılan toplu konutlara yerleştirilmişlerdir. Bir Roman kullanıcı olan Muhtar Erdoğan Desteci, mevcut evlerinden çıkartılma nedenini şöyle aktarmaktadır: “200 Evler Mahallesi’nde kaldığımız dönemde tek katlı evlerde yaşıyorduk. Daha sonra anayol, mahallemizin yanından geçince ve yeni marketler açılınca görüntüyü kötü etkilediğimizden, anayoldan gözükiyor oluşumuzdan dolayı yine mahallemize yakın olan arka tarafa yerleştirildik”

Canik ilçesinin 200 Evler Mahallesi’nde konumlanan 200 Evler Toplu Konutu 2005 yılında yapılmıştır (toki.gov.tr).

3.4. 200 Evler Toplu Konutu

Şekil 20: 200 Evler Toplu Konutunun konumu (googlearth, 2021).

Şekil 21: 200 Evler Toplu Konutu (toki, 2005).

Toplu konut, şehir merkezine uzaktır ve yakın çevresinde market, hastane, alışveriş alanı ve restoran-kafe gibi alanlar bulunmamaktadır (Şekil 22 ve 23).

Şekil 22: 200 Evler Toplu Konut Çevresi (Orijinal, 2021).

Şekil 23: 200 Evler Toplu Konut Çevresi (Orijinal, 2021).

3.4.1. 200 Evler Toplu Konutu: Mekânsal analiz

Vaziyet planı

200 evler konutlarında, toplam 10 blokta 264 daire bulunmaktadır. Bloklar, ana caddeye bakan 3 blok olacak şekilde, 2 sokak üzerinde karşılıklı yerleştirilmiştir (Şekil 24). Bodrum kat dâhil 5 katlı olan blokların arasındaki mesafeler 7 ila 15

metre arasında değişmektedir. Bütün bloklarda bodrum katlarda, 1'er daire bulunmaktadır. Toplu konutta yer alan 3 blokta, zemin, 1, 2 ve 3. katlar dâhil olmak üzere 8'er daire bulunmaktadır. Geriye kalan 7 blokta ise zemin, 1, 2 ve 3. katlarda 6'şar daire yer almaktadır. Bir evde yaşayan kişi sayısı 4 ila 10 arasında değişmektedir. 264 dairede 500 aile/hane, yaklaşık 1900 kişi yaşamaktadır.

Şekil 24: 200 Evler Konutları Vaziyet Planı (Canik Belediyesi, 2020).

Toplu konut alanında, çocuklar için oyun alanı, yeşil alanlar ve park alanları yapılmıştır. Ancak, Romanlar, oyun parkı ve oturma alanlarının ilerleyen yıllarda kaldırıldığını belirtmiştir. Yakın çevrede büyük market, çarşı gibi alışveriş mekânları bulunmadığı için ihtiyaçlar merkezi bölgelerden giderilmektedir. Gündelik gereksinimler, alandaki seyyar satıcılardan karşılanmaktadır (Şekil 25). Alanda, muhtarlık, bakkal ve büfe yapıları prefabriktir (Şekil 26). Alandaki cami, 2017 yılında inşa edilmiştir (Şekil 27). Blokların çevresi ve kapı önleri çocuklar için oyun alanı, sokaklar ise yetişkinlerin sosyalleşme alanları olmuştur (Şekil 28 ve 29). Konut alanı, Romanların yaşamları ve meslekleri göz önünde bulundurularak tasarlanmadığı için Romanlar, ortak kullanım mekânlarını kendi olanakları ile düzenlemiş, dolayısıyla değiştirmişlerdir (Şekil 30). Romanlar, geçim kaynakları olan seyyar arabaları ve faytonları için kendi imkânları ile korunaklı mekânlar yaratmışlardır (Şekil 31). Gençler için Toplu Konut içerisinde halı saha bulunmaktadır. Açık alanlarda toplu oturma birimleri olmadığı için gençler, sokaklara yerleştirdikleri plastik sandalye ve masalarda oturmaktadır.

Şekil 25: Bakkal (Orijinal, 2020).

Şekil 26: Seyyar Satıcılar (Orijinal, 2020).

Şekil 27: 200 Evler Konutları Kapı Önleri (samsunhaber, 2017).

Şekil 28: 200 Evler Konutları Kapı Önleri (Orijinal, 2020).

Şekil 29: 200 Evler Konutları Oturma Alanları (Orijinal, 2020).

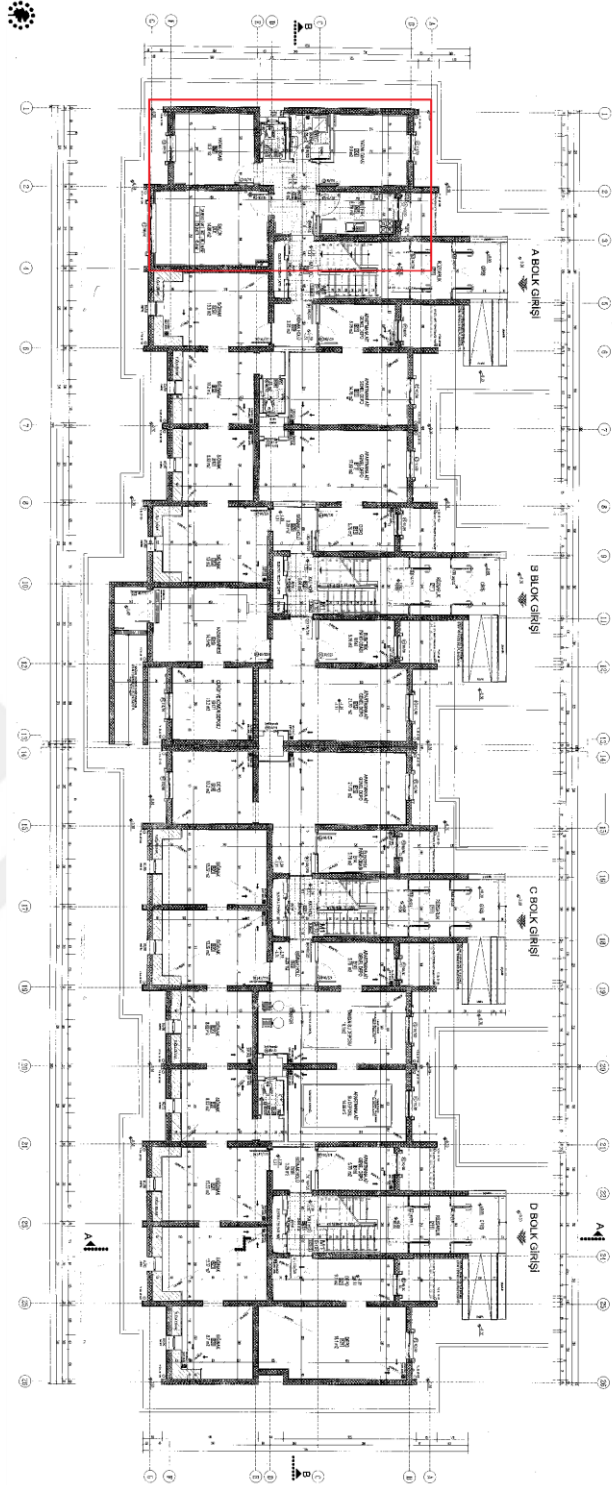
Şekil 30: 200 Evler Camii (Orijinal, 2020).

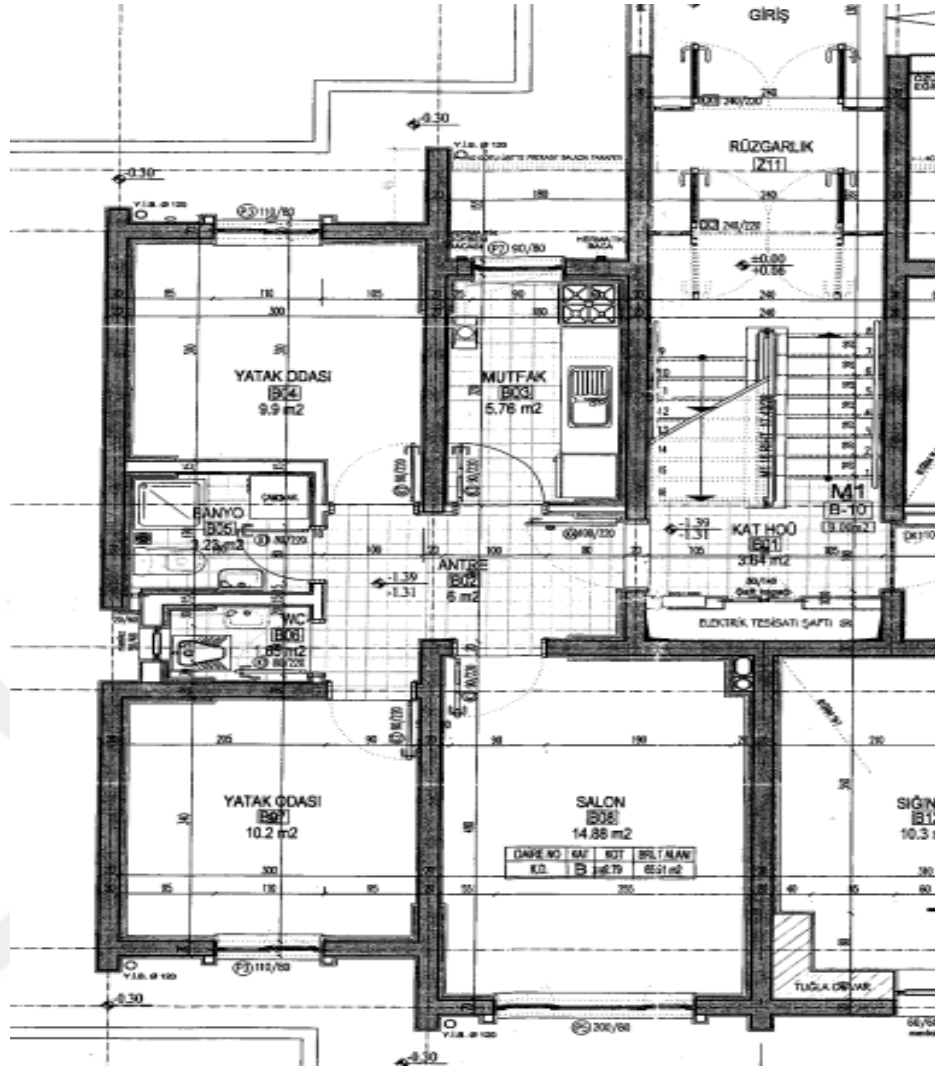
Şekil 31: Faytonlar için yapılmış alanlar (Orijinal, 2020).

Bodrum kat

Bodrum katta apartmana ait depo, sığınak alanları, kazan dairesi ve kömür deposu (Şekil 32) ve bir adet daire bulunmaktadır (Şekil 33).

Şekil 32: 200 Evler Konutları Bodrum Kat Planı (Canik Belediyesi, 2020).

Şekil 33: 200 Evler Konutları Bodrum Kat Planında Daire Planı (Canik Belediyesi, 2020).

Bodrum katta bulunan dairede salon, 14.88 m²'dir. 10 m² alana sahip 2 adet yatak odası, 5.76 m² alana sahip mutfak ve 4 m² alana sahip banyo bulunmaktadır. Toplamda 55 m²'lik alandan oluşan dairelerin kat yüksekliği 2.65'tir. Bodrum katta pencereler -0.30 kotuna inilerek yerleştirilmiştir. Romanlar, evleri gereksinimlerine uygun olacak şekilde dönüştürmüştür. Kullanıcılar daire sayısının yaşayan aile/hane sayısından az olması nedeniyle sığınak ve depo duvarlarını yıkarak yaşam alanları oluşturmuşlardır (Şekil 37). Sığınak ve depo mekânları, zorunlu gereksinimler nedeniyle barınma mekânlarına dönüştürülmüştür. Dolayısıyla banyosu, mutfağı, elektriği ve suyu olmayan evler bulunmaktadır. Evlerde, dış duvarlarda akrilik boya, iç duvarlarda ise plastik boya kullanılmıştır. Kullanıcılar tarafından, su tesisatının sağlam olmadığı belirtilmektedir.

Bodrum kat, salon ve antre:

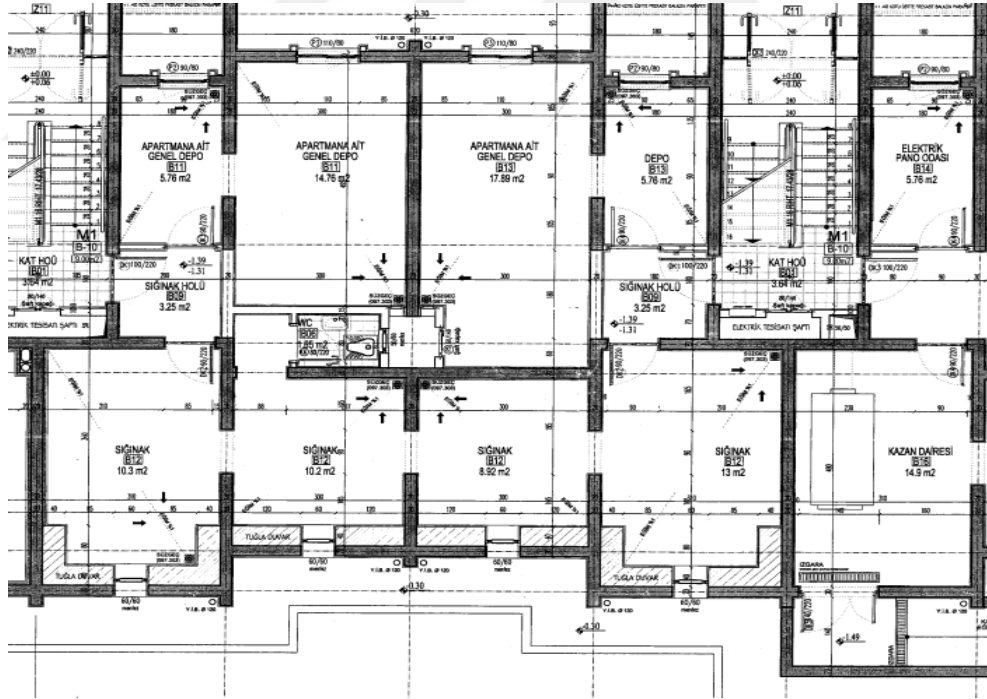
Bodrum katta bulunan dairelerin 6 m²'lik giriş alanı bulunmakta ve girişin sol tarafında 15 m²'lik salon konumlanmaktadır. Salonlarda zemin kaplaması olarak açık renk parke, duvarlarda plastik boya kullanılmıştır. Dairelerin zemini toprak altında kaldığı için pencere parapetleri yüksektir (Şekil 37). Roman kullanıcılar tarafından seçilen mobilyalar renkli ve fonksiyon açısından çeşitli kullanımlara uygundur. Çekyat kanepelerle tefriş edilen salonlar şekil 37'de, hem uyuma hem de oturma mekânıdır. Kullanıcılar, maddi imkânlarının yetersiz olması sebebi ile zevklerine uygun mobilya alamadıklarını, mobilyalarının kendi tarzlarını ve yaşama bakışlarını yansıtmadığını belirtmektedir. Duvarların beyaz olması ve aksesuar kullanılmaması iç mekâna soğuk bir hava vermektedir. Sıcakkanlı karakterlere sahip olan Romanlar, sıklıkla, evlerinin kendilerini yansıtmadığını dile getirmektedir.

Şekil 34: Antre alanı (Orijinal, 2020).

Şekil 35: Bodrum Kat Salon (Orijinal, 2020).

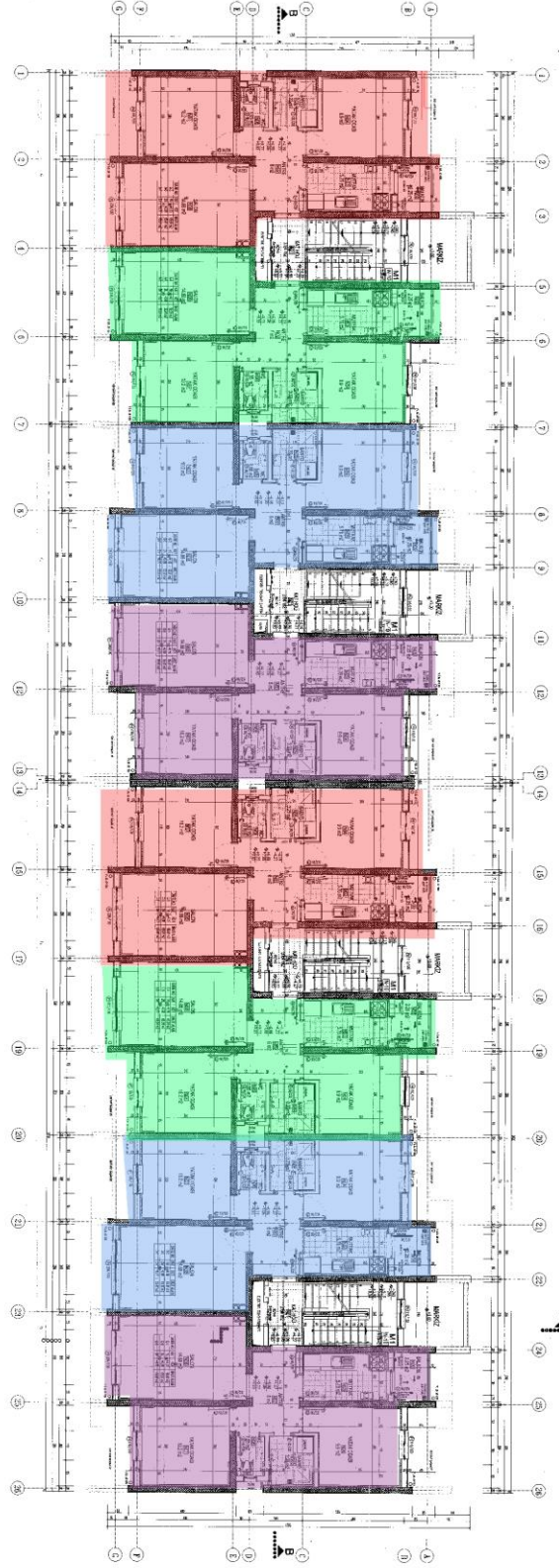
Şekil 36: Bodrum Kat Planında Depo ve Sığınaklar (Canik Belediyesi, 2020).

Isınma, çoğunlukla soba ile bazı dairelerde ise doğalgazla sağlanmaktadır. Dairelerde doğalgaz hattı bulunsa da, bir yandan doğalgazın zararlı olduğuna inanılması öte yandan maddi yetersizlik nedeniyle çoğunluk tarafından kullanılmamaktadır. Isınmanın soba ile sağlanması sebebi ile konutlarda sık sık

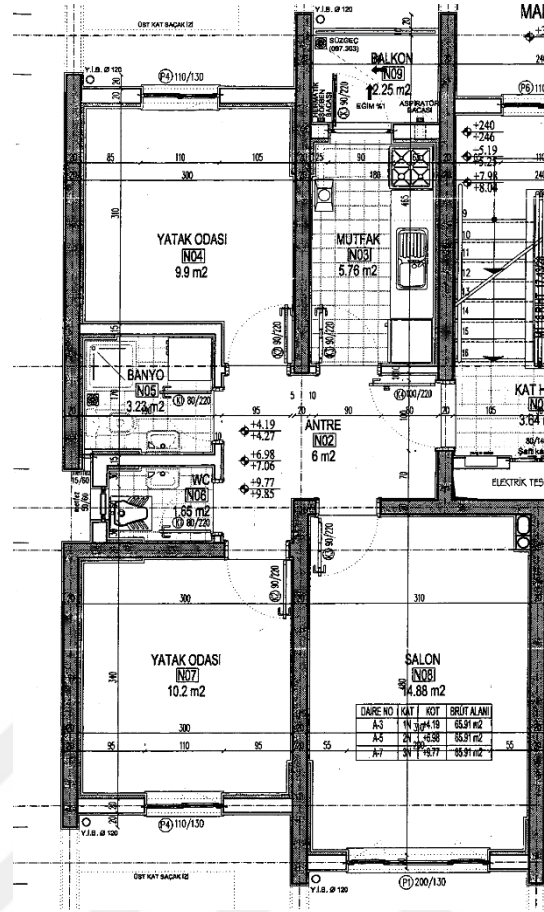
yangın çıkmaktadır. Bodrum katta yaşayan kullanıcılar, yağmur yağdığında evlerini su bastığını, iç duvarlarının nemlendiğini, su sızıntıları olduğunu söylemektedir.

Zemin, birinci, ikinci ve üçüncü kat:

Birbirine bitişik olan bloklarda 4 giriş ve her katında 8'er daire vardır, Şekil 37'de daireler renklendirilerek gösterilmiştir ve toplam kat alanı 426,50 m²'dir. Dairelerin girişleri karşılıklıdır. 2 yatak odası, 1 salon, mutfak, banyo, tuvalet ve balkonu olan daireler 55 m²'dir (Şekil 38). Kat yüksekliği 2 metre 79 cm'dir. Görüşülme yapılan dairelerde yaşayanların sayısı 4 ila 10 kişi arasında değişmektedir. Evlerde bulunan doğalgaz kullanılmamakta; ısınma soba ya da elektrikli sobalarla sağlanmaktadır. Muhtar Erdoğan Desteci tarafından Romanlara ulaştırılan kömür yardımları, ısınma giderlerinin bir kısmına destek olmaktadır.

Şekil 37: 200 Evler Konutları Zemin,1,2, ve3. Kat Planları (Canik Belediyesi, 2020).

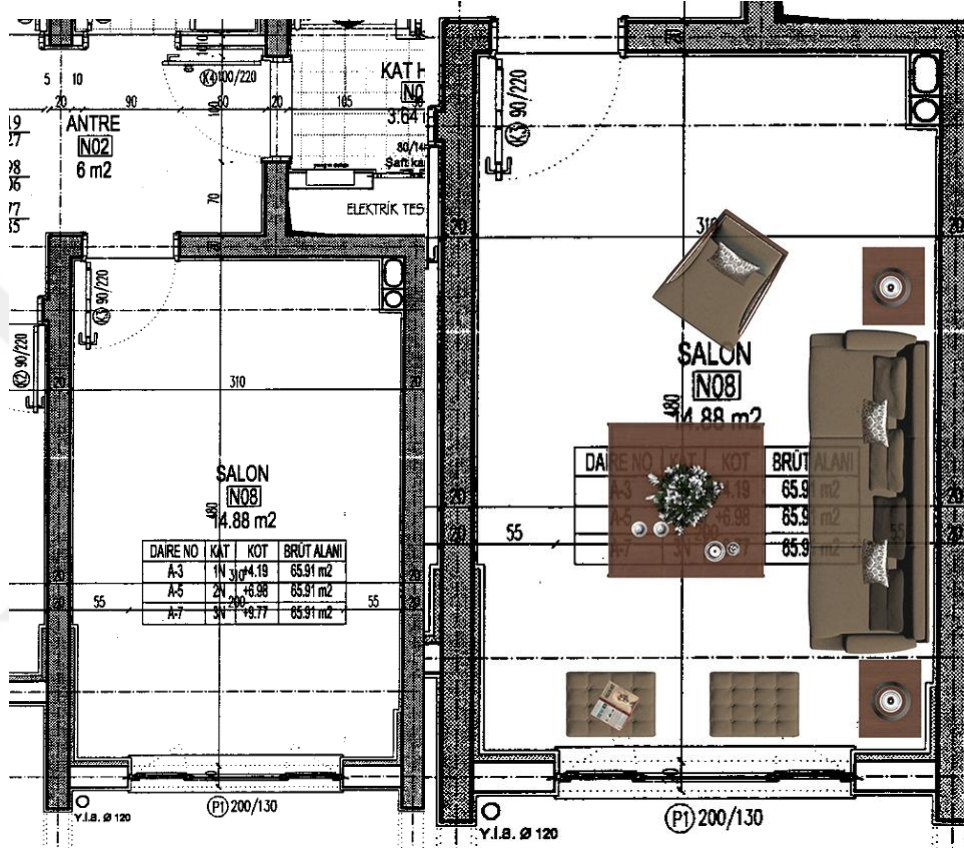

Şekil 38: 200 Evler Konutları Zemin, 1, 2 ve 3. Kat Planları (Canik Belediyesi, 2020).

Zemin birinci, ikinci ve üçüncü, antre ve salon:

Antre 6 m²'lik alanı kapsamaktadır (Şekil 39). Zemin döşemesi beyaz seramik olan antre, yeterli alana sahip olmadığı için ayakkabılar kapı önlerinde çıkartılmaktadır. Salon 15 m²'lik alanı kapsamaktadır, Şekil 40'da tefriş yerleştirilmiş plan yer almaktadır. Zemin döşemesi parke kaplamadır, iç duvarlarda akrilik boya kullanılmış ve beyaza boyanmıştır. Salon, uyuma, yemek yeme, dinlenme ve vakit geçirme alanı olarak kullanılan alanlardır (Şekil 41, 42, 43, 44 ve 45). Ev kişisel ve kültürel istekleri kapsamaktadır; Romanların yaşadıkları alanlar, kültürleri ve kimlikleri ile şekillenmiştir. Romanların konuta yerleşmesinden sonra evler kişiselleşerek öznel süreçler başlamıştır. Salon aile için toplanma, dinlenme, uyuma ve sohbet alanıdır. Salon mobilyaları, görüşme yapılmış evlerde çoğunlukla ikinci el ya da yardım amacı ile başkaları tarafından karşılanmıştır. Maddi durumları iyi olan Romanlar ise mobilya ve donatı ihtiyaçlarını kendileri karşılamaktadır. Koltuklar örtüler ile kapatılmıştır, eskimeye ve kirlenmeye karşı korunmuştur (Şekil

42, 43 ve 44). Evler, bireylerin kültürlerini yansıtan ve kültürden en fazla etkilenen üründür. Romanlar kültürlerini evlerine yansıtmaya çalışmış ve evlerinde birçok rengi bir arada kullanarak hareket kazandırmışlardır (Şekil 45). Çoğunlukla beyaz tonlarının kullanıldığı duvarlar bazı evlerde Roman kullanıcılar tarafından renklendirilmiş ve duvar kâğıdı kullanılmıştır. Sıcak tonlarda seçilen duvar kâğıdı sade olan yüzeylere hareketli bir görünüm katmıştır.

Şekil 39: 200 Eyler Konutları Zemin, 1, 2 ve 3. Kat Salon ve Antre Planı (Canik Belediyesi, 2020).

Şekil 40: Tefriş Yerleştirilen Salon Planı (Orijinal, 2021).

Şekil 41: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).

Şekil 42: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).

Şekil 43: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020)

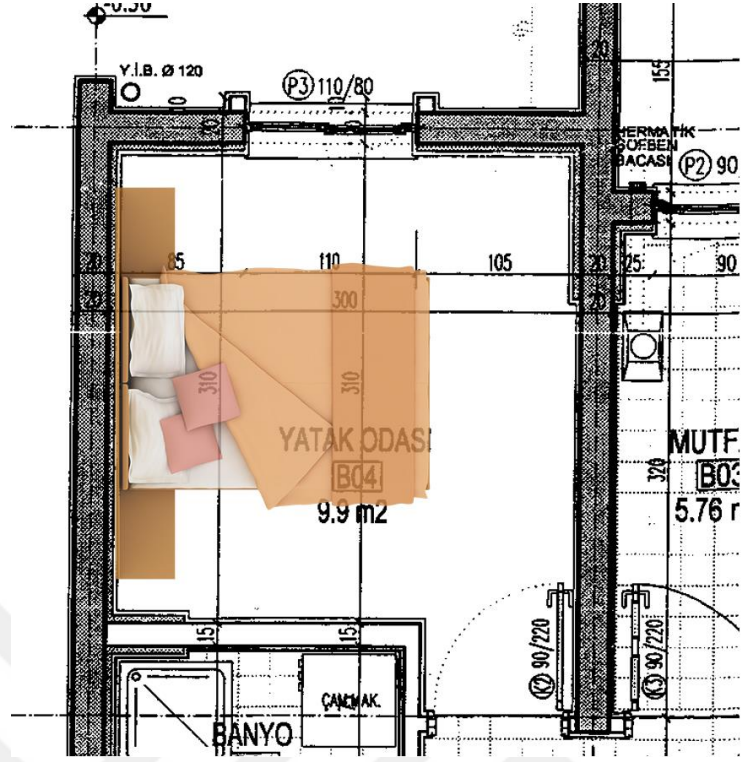
Şekil 44: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2021).

Şekil 45: 200 Evler Konutları Salon (Orijinal, 2020).

Zemin, birinci, ikinci ve üçüncü kat, yatak odaları:

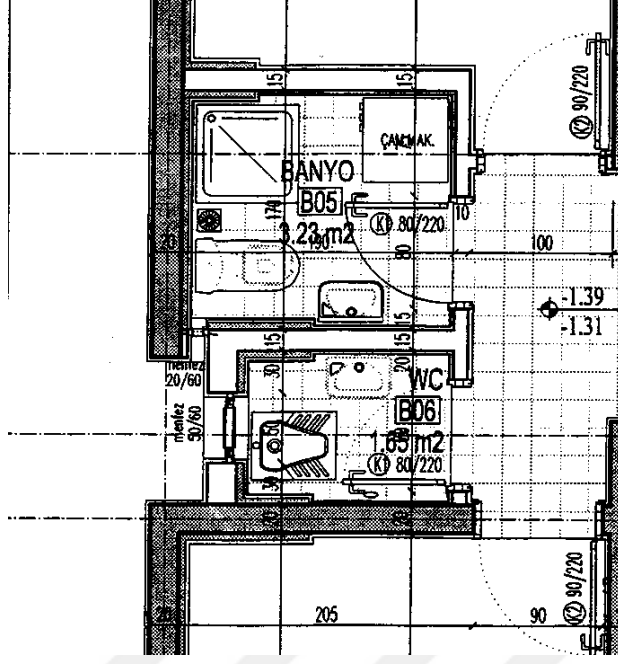
Evlerde bulunan yatak odaları, bodrum katta bulunan yatak odaları gibi 9-10 m²'lik alanları kapsamaktadır (Şekil 46). Hane nüfus oranına göre yatak odaları yetersiz alana sahiptir. Yatak odalarında tek veya çift kişilik yataklar bulunmaktadır ancak görüşme yapılmış birkaç evde yatak odasında takım halinde kullanılan mobilyalar odalara sığmamıştır. Şekil 47'de tefriş yerleştirilmiş yatak odası planı yer almaktadır. Toplu konut mekânları geniş aile olarak yaşayan Romanların aile nüfusu ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmadan tasarlanmıştır. Bazı evlerde ise yatak odası mobilyaları bulunmamaktadır. Yatak odası zeminleri bukle halı kaplıdır.

Şekil 47: Yatak Odası Üzerine Yerleştirilmiş Tefriş (Orijinal, 2021).

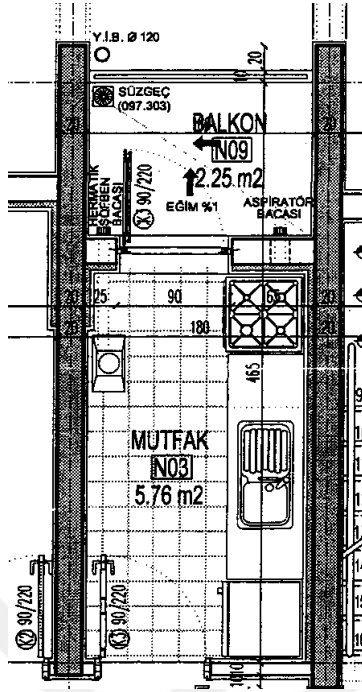
Islak hacimler:

Tuvalet ve banyo, antrenin sonunda konumlanmaktadır. Banyo 3,23 m²'lik, tuvalet 1.65 m²'lik alanı kaplamaktadır (Şekil 48). Havalandırma küçük pencerelerle sağlanmış ve zeminler seramik kaplanmıştır. Dış cepheye bakmayan banyo ve tuvaletler içinse havalandırma boşluğu oluşturulmuştur. Kalabalık ailelerin yaşadığı evlerde banyo ve tuvalet alanı yetersiz kalmaktadır.

Şekil 48: 200 Evler Konutları Zemin 1, 2 ve 3. Kat Banyo ve Tuvalet (Canik Belediyesi, 2020).

6 m²'lik alana sahip olan mutfak, antrenin sağ tarafında konumlanmıştır. Tek taraflı kullanım alanı sağlayan I tipi mutfak yapılmıştır (Şekil 49). Mutfakta depolama, pişirme ve bulaşık yıkama alanı bulunsa da, küçük olması sebebi ile hareket alanı kısıtlıdır. Mutfak donatıları, kalitesi düşük malzemelerden yapılmıştır ve zaman içerisinde deforme olmuştur (Şekil 49). Ev içi eylemler kültürden kültüre değiştiği gibi antropometrik standartlar da kültürden kültüre değişmektedir. Ancak toplu konutta tasarlanan mutfak mekânları ortamların kullanılmasını göz önünde bulundurulmadan inşa edilmiştir. Mutfak genişliği 90 santimetrelilik alana sahiptir ve hareket için dar bir alan oluşturmuştur. 2 kişinin rahat kullanamayacağı mutfak, işlev bakımından yetersizdir. Mutfak alanını genellikle ailenin kadınları ve kız çocukları kullanmaktadır. Yemek yapma görevi anne ya da büyükannelerdir. Banyoda yeterli alan bulunmadığı için çamaşır makinesi mutfaktadır. Görüşme yapılmış olan hanelerin nüfusu fazla olduğundan uyumak için mutfak alanı da kullanılmıştır: Mutfak zeminlerine yataklar serilmekte ve uyuma eylemi mutfakta gerçekleştirilmektedir. Balkona geçiş mutfaktan sağlanmıştır ve balkon 2.25 m²'lik alanı kapsamaktadır. Roman kullanıcıların çamaşır kurutmak için yeterli bir balkon alanı bulunmamaktadır. Balkonlar küçük olduğundan çamaşırını sokaklara asmışlardır (Şekil 50 ve 51). Evlerin ve balkonların dar olduğunu belirten kullanıcılar, kendilerini sokakta daha iyi hissettiklerini belirtmiştir.

Şekil 49: 200 Evler Konutları Zemin 1, 2 ve 3. Kat Mutfak ve Balkon (Canik Belediyesi, 2020).

Şekil 50: 200 Evler Konutları Sokağa Asılan Çamaşırlar (Orijinal, 2020).

Şekil 51: 200 Evler Konutları Sokağa Asılan Çamaşırlar (Orijinal, 2020).

3.4.2. 200 Evler Toplu Konutunda gündelik yaşam

Gündelik yaşam hem olağan hem de içerisinde deneyin ve süreklilik barındırır. 2005 yılından itibaren Toplu konutta yaşayan Romanlar günlerinin büyük kısmını sokakta geçirmekte, blok önlerine serilen kilimlerde, kaldırımlarda oturup sohbet ederek günlük işlerini yapmaktadır. Toplu konut öncesi gecekondü ve eski müstakil yapılarda yaşamış olan Romanlar Toplu konuta geçtiklerinde adapte olmakta zorlanmışlardır.

“Apartman hayatı bize uygun değil biz sokakta birlikte oturmak istiyoruz çok katlı yapılarda bunaltıyoruz sıkılıyoruz.” (Toplu Konut Muhtarı, Erdoğan Desteci) ifadesiyle tek katlı veya iki katlı yapılarda yaşamaya alışkın olduklarını, sokakta zaman geçirmenin süregelen gündelik yaşamlarının bir parçası olduğu belirtmiştir. Toplu konut kullanıcılarının büyük bir kısmı, sokakta gündelik yaşamlarını geçirirken, bir kısmı ise yüksek katlı yapılarda yaşadıkları için sürekli sokağa inemediklerini belirtmektedir. Orta yaş ve üzerindeki Romanlar, içinde yaşadıkları mekânların alışkanlıklarını dönüştürmesinden şikâyetçidir. Romanlar maruz kaldıkları mekânsal kısıtlamalar sebebi ile kendilerini eve uydurmak durumunda kalmışlardır. Apartman hayatının komşuları ile aralarına sosyal bir mesafe

getirdiğini, kültürel değerlerinin zaman içerisinde kaybolduğunu, özellikle de genç kesimin kültürel değerlerini yitirdiğini dile getirmektedirler:

“Eskiden evler birbiriyle dip dibeydi kimse kapı çalmazdı, samimiyet çok fazlaydı, ama şimdi apartmanda yaşarken kimse kimsenin kapısını çalmadan eve giremez oldu, çekindik.” (Toplu Konut kullanıcısı, Umut Bey, 35).

“Kızlarımız, oğullarımız şimdiki gençler gibi sizin gibi kültürümüzün, yaşadıklarımızın farkında değiller.” (Toplu Konut kullanıcısı, Kader Hanım, 52).

Bazı kullanıcılar, eski yaşadıkları yerlerdeki samimiyeti bulamadıklarını ve ‘samimiyet, birliktelik, güven’ gibi kavramların yok olduğunu söylemektedir. Eski yaşadıkları evlerde, gündelik yaşamlarında gerçekleştirdikleri eylemleri genelde toplu halde birlikte yapan kullanıcılar, apartman hayatına alışık olmadıklarını belirterek tek katlı yapılarda yaşamaya alışık olduklarını ve ait hissettiklerini vurgulamışlardır. Aidiyet kavramı, bağlılık açısından duygusal ve mekânsal boyutta bireyin kendini nereye, nasıl ait olduğunu tanımlamaktadır. Toplu konutlarda yaşayan Romanlar, birlik ve beraberliğin, paylaşımın, samimiyetin Roman kültüründe önemli bir yere sahip olduğunu ve kültürlerini sürdürmeye çalıştıklarını vurgulamakta:

“Her Pazar mangal yaparız bütün mahalle toplanırız hep beraber yeriz içeriz” (Toplu Konut kullanıcısı, Gurbet Hanım, 30).

“Her Pazar ızgara yaparız, parası olan verir olmayanla paylaşıyoruz. Paramız mı yok buluruz ya da borç isteriz yine de Pazar günü mutlaka hep birlikte yaptığımız ızgarayı yaparız beraber yeriz.” (Toplu Konut kullanıcısı, Ahmet Bey, 33) sözlerini sarf etmektedir.

Romanlar eski ve yeni evlerini aktarırken gündelik yaşamlarındaki ve mekânlarındaki değişimlerin, dönüşümlerin farkında olduklarını dile getirmişlerdir. Eski yaşadıkları evlerde mutfak için neredeyse hiç alanları olmadığını belirten Romanlar, şimdiki evlerinde küçük olsa da mutfaklarının olduğunu aktarmışlardır. Erkekler günlerinin büyük kısmını ev dışında geçirmekte, kadınlar ev işleri ile uğraşmakta, akşamları hep birlikte salonda toplanmaktadır. Evlerdeki mekânların yetersizliği geniş aile olarak yaşayan Romanların görüşmelerde sıklıkla dile getirilen şikâyetlerdendir:

“2. Katta C blokta kalıyorum. Çalışmıyorum işim yok şu an 200 evlerde evimizde 2 odamız var ve bu 2 odalı evde 7 kişi yaşıyoruz. Isınma her odayı ısıtmasa da soba kullanıyoruz. Yemeği salonda yiyoruz ve çocuklar salonda yatıyor. Banyomuz yoktu o da yeni yapıldı.” (Toplu Konut kullanıcısı, Atilla Bey, 30).

“15 yıldır burada yaşıyorum, evliyim buraya gelmeden önce harabe ve tek katlı bir evde yaşıyorduk. Şimdi 4. Katta 2 odalı ama site içerisinde bir evde yaşıyoruz. Isınmamızı sobayla yapıyoruz ve 5 kişi yaşıyoruz.” (Toplu Konut kullanıcısı, Atilla Bey, 30). Site de yaşıyoruz 4. Katta 2 odamız bulunuyor ve 5 kişi yaşıyoruz. Evimiz doğal gazlı ve rahat.” (Toplu Konut kullanıcısı, Aydın Bey, 23).

“Site de 2. Katta oturuyorum, evimiz doğal gazlı ve eskiye göre şuan her şey daha güzel. Eskiden gecekonduda kalırdık, harabe ve yıkık döküktü ama şimdi tertemiz, yaptığımız temizlik kendini gösteriyor.” (Toplu Konut kullanıcısı, Kader Hanım, 52).

“Evlerimiz eskiye göre daha düzenli, evlerimiz sobalı ve 2 odalıdır. Bazı komşularımızın evleri doğal gazlı ama maddi sıkıntı yüzünden yine de soba yakıyorlar”. (Toplu Konut kullanıcısı, Ali Rıza Bey, 24).

“500 haneli mahallemizi buraya 264 tane eve sığdırmaya çalışıyoruz. Sığınakları, depoları kırarak ev yapmaya çalışan vatandaşlarımız var. Yoksulluk çok fazla ve iş imkânları sınırlı, buranın çevresinde çok bir şey yok öteleniyoruz. Samsun halkı çok iyi ancak kurumlar bizi öteliyor.” (Toplu Konut Muhtarı, Erdoğan Desteci).

Kalabalık ve bir arada yaşayan Romanlar, ya kendi çabaları ile depoları, sığınakları yaşam alanına dönüştürerek ya da komşularına yerleşerek yaşamlarını sürdürmektedir (Şekil 52). Aşağıdaki ifadeler, evlerin yetersizliğini açık ve net bir şekilde vurgulamaktadır:

“Biz kalabalık ailelerde büyüdüğümüz küçük evlerde kalabalık bir şekilde yaşadık, önceden tek katlı evlerimizde kendimizi sokağa atmaya alışmışız şimdi apartmanlara geçince yine küçük evlerde yine sığmaz yine sokağa kendimizi atar olduk. Nüfus arttı bize 264 konut verdiler ama buraya sığamıyoruz bu durum yüzünden sığınaklarda yaşayanlar var.” (Toplu Konut Kullanıcı, Hasan Bey, 58).

“Bizim burada her gün düğün var, gençler erken yaşta evlenmek istiyor birbirlerine kaçıyorlar. Eski yaşadığımız mahallelerde evlerde yine sokaklarda yapardık burada da bunu yapıyoruz. Apartmanda yaşıyoruz ama bu bize engel olmuyor. Hem de maddi imkânlar el verse de bizim düğün anlayışımız bu.” (Toplu Konut Kullanıcı, Ahmet Bey, 33).

“Gençler erkenden evlenmek istiyorlar, benim şimdi gelinim var birbirlerini sevmişler kaçmışlar istesek ailesi verirdi ama kendileri 14 yaşında âşık olduk diye kaçıp geldiler.” (Toplu Konut Kullanıcı, Kader Hanım, 52).

Şekil 52: Bodrum Katta Depoların Eve Dönüştürülmesi (Orijinal, 2020).

Görüşme yapılan evlerde, çocukların ve gençlerin ders çalışabilecekleri mekânları ve mobilyaları yoktur. Roman kullanıcılar çoğunlukla eğitim hayatlarına ilkokul veya ortaokuldan sonra devam etmemektedir. Eğitime devam etmeme nedenleri olarak, maddi yetersizliği, erken evliliği, okulda yaşadıkları ayrımcılığı, psikolojik şiddeti göstermişlerdir. *“Benim yeğenim okulu çok sevmekte ve notları genelde yüksek olan bir öğrenciydi, ama öğretmeninden görmüş olduğu baskı yüzünden okula gitmek istemiyor.”* (Toplu Konut Kullanıcı, Umut Bey, 35).

Oranı az olsa da üniversiteyi bitiren ve devamlı bir iş olanağına sahip gençler de bulunmaktadır. *“Benim oğlum şimdi iktisat mezunu sınavlara hazırlanıyor iş bulmak için ve evet çevrenin eğitim hayatına etkisi çok fazla ama biz çok uğraştık bitirmesi için.”* (Toplu Konut Kullanıcı, Hasan Bey, 58) şeklinde ifade etmişlerdir.

Maddi yetersizlik sebebi ile erken yaşta çalışmak zorunda olan Roman kullanıcılar okula gitmek yerine çalışarak ailelerin geçimine yardımcı olmayı tercih etmektedir. Okuyamadıkları ve gelir düzeyi yüksek işlerde çalışmadıklarını belirten Romanlar, Çingene oldukları gerekçesiyle ayrımcılık gördüklerini ve normal işlere kabul edilmediklerini belirtmişlerdir. Romanlar yaşadıkları mekânlara göre iş imkânlarının da değiştiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, eski evlerinde yaşarken işsiz olan kullanıcılar, şimdiki evlerinde yaşarken artık para kazanabildiklerini ve daha düzenli bir hayat yaşadıklarını aktarmışlardır. Romanlar özel günlerde çiçek satıcılığı için yakın illere gitmekte, kâğıt toplayıcılığı, gül satıcılığı, müzisyenlik, faytonculuk, seyyar satıcılık, ev temizliği ve boyacılığı gibi mesleklerle yaşamlarını sürdürmektedirler (Şekil 53 ve 54). Romanlar, yaşadıkları evlerin gelir durumlarını etkilediğini, kent merkezine uzak olsa da şu an yaşadıkları bölgenin dış çevreye daha güvenli gözükmemesinden dolayı daha fazla iş imkânı bulduklarını aktarmışlardır. Önceki yerleşimlerinde şimdikinden daha zor koşullarda olduklarını belirten aşağıdakilere benzer cümleler, çok sayıda kullanıcı tarafından dile getirilmiştir:

“Şimdi her şey daha güzel önceden dilencilik yapardık, ama şimdi evlere temizliğe gidiyorum.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Kader Hanım, 52).

“Önceki yaşadığımız yerlerde işsizdik, gecekonduya yaşıyorduk, ama şimdi daha düzenli evlerde 3 odalı bir evde daha güzel yaşam sürüyoruz. Artık para kazanabiliyoruz.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Ahmet Bey, 24).

“Şuan kâğıt toplayarak geçimimi sağlıyoruz bizim için bugün bulduğunu bugün yemek gibi bir kültürümüz vardır. Önceki yaşadığımız evde ve çevresinde çok fakirlik vardı, ama şimdi bu konutlarda evlerde fakir değiliz orta gelirliyiz.” (Toplu Konut Kullanıcısı, Bayram Bey, 30).

Şekil 53: Seyyar Arabalar (Orijinal, 2020).

Şekil 54: Samsun Sahil 'inde Faytonculuk Yapmak (Samsunhaber, 2015).

Roman kullanıcılara yaşam biçimleri sorulduğunda çoğu kişiden gelen cevap aynı olmuş; ‘günlük yaşıyoruz’ şeklinde yaşamlarını tanımlamışlardır. Kullanıcılar yarını düşünmediklerini, günlük kazanımlar sağladıklarını ve o gün kazandıklarını harcadıklarını aktarmışlardır. Romanlar, iş yaşamlarında kullandıkları seyyar arabalar ve fayton arabalar için evlerinin önünde park yeri yaptıklarını, atlarını, evlerinde ya da apartman içlerinde barındırdıklarını, ahırlar yapıldıktan sonra sorunun çözüldüğünü belirtmektedir (Şekil 55).

Şekil 55: Fayton Atları için Ahır (Orijinal, 2020).

Romanlar bugün yaşadıkları evleri (Şekil 56) eski yaşadıkları evler ile kıyasladıklarında daha lüks, kaliteli, temiz, sosyetik bulmaktadır. Romanlar yaşadıkları mekânları kendi kimliklerini tanımlayan bir araç olarak görmektedirler. Romanlar eski yaşadıkları mekânlarda kendilerini çingene, pis olarak tanımlarken artık, "roman" ya da 'sizin gibi' ifadelerle kendilerini tanıtmaktadır. Romanlar sitede yaşamlarını sürdürdükleri için kendilerini daha 'halktan' gördüklerini belirtmektedir: *"Eski evimiz yıkık tek katlıydı, herkes bir odanın içinde yatarı bazen sokakta yatarıdık. Şimdi çingene gibi değil daha halktan yaşıyoruz"* (Toplu Konut Kullanıcısı, Emre Bey, 24).

3.5. Değerlendirme: Romanların Eski-Yeni Konutlarının Karşılaştırılması ve Mekân-Yaşam Etkileşimi

Romanların, 200 Evler Toplu Konutlarına yerleşmeden önceki yaşamış oldukları Teneke ve 200 Evler Mahallesi'nin evleri gecekondularıdır. Roman kullanıcılar günümüzde, TOKİ tarafından yapılmış yüksek katlı ve tek tip evlerde yaşamaktadır. Yapılan kentsel dönüşüm projeleri, Romanlar için sadece bir barınma sorunu oluşturmamakta, gündelik yaşamlarını da etkilemekte ve dönüştürmektedir.

Romanlar, 200 Evler Toplu Konutundan önceki Teneke Mahallesi'ndeki yaşam alanları ve konutları son derece sağlıklı, niteliksiz olmasına rağmen sokakta, samimi ve hep birlikte yaşamları olduğunu vurgulamakta; o zamanları özlemle anmaktadırlar. Teneke Mahallesi'nden çıkartılarak yerleştirildikleri 200 Evler Mahallesi'ndeki müstakil, bahçeli, tek katlı evler, Romanların yaşam tarzlarına

uygundur. Bu alandan da çıkartılarak, 200 Evler Toplu Konutlarındaki apartmanlara, hane sayılarından daha az dairelere yerleştirilmeleri pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir.

200 Evler Toplu Konut Evlerinde, çocuk oyun alanları ve yeşil alanlar, ortak yaşam alanları, at arabası, fayton parkları, alışveriş birimleri yapılmamıştır. Yaşamlarının büyük kısmını sokakta geçiren, kapı önlerinde, girişlerde ve kaldırımlarda sosyalleşen Romanlar, eksikliklerini gördükleri mekânları, derme çatma kendi olanakları ile oluşturmuşlar; açık alanları yeniden biçimlendirmişlerdir. Ortak alanlarda, at, araba, fayton barınma yerleri, açık, yarı açık oturma elemanları, prefabrik satış yerleri yapmışlardır. Gündelik yaşamlarının parçası olan meslekleri, mekânlarını dönüştürmüş ve ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Ev çevresi, Romanların meslekleri göz önünde bulundurmadan oluşturulmuştur bu sebeple zaman içerisinde ihtiyaçlar kapsamında mekânlarda dönüşümler yaşanmıştır

Site yaşamına adapte olamayan Romanlar eski alışkanlıklarını bıraktıklarını, samimiyetin kaybolduğunu ve evlerde daha çok vakit geçirdiklerini dile getirmişlerdir. Romanlar yaşamlarını evlerine göre şekillendirmiş ve yeni alışkanlıklar kazanmaya başlamışlardır. Yaşadıkları mekânların yüksek katlı olması, sokaktan uzaklaşmalarını sağlamış ve gündelik yaşamlarını dönüşüme uğratmıştır. Evler, çamaşır kurutmak için yeterli alana sahip değildir ve balkon alanları yetersizdir. Gündelik yaşamın değişmesi ile birlikte mekânların nitelikleri ve anlamı farklılaşmaya, dönüşmeye başlamaktadır. Romanlar, çamaşırını sokaklarda kurutmakta ve her blok önünde iplerin asılı olduğu görülmektedir; öte yandan mekânların ihtiyaçlar kapsamında etkilendiğinin bir örneği olan sokaklarda çamaşır kurutmak, Romanların geçmişten günümüze gerçekleştirdiği gündelik bir pratiktir.

500 haneye sahip Romanların 264 konuta yerleşmelerinin istenmesi büyük mekânsal sorunlar yaratmaktadır. Barınma mekânlarının yetersizliğine çözüm olarak, Romanlar, bodrum katta yer alan depo ve sığınak duvarlarını yıkmış ve kendilerine ek mekânlar inşa etmişlerdir. 7 kişilik bir aile bodrum katta bulunan evine sığmadığı için aile fertlerinin bir kısmı komşularında yatıp kalmaktadır. Kalabalık hane sayısına sahip Romanlar için dairelerdeki 2 yatak odası yetersiz kalmıştır; uyumak için ev mekânlarında mutfak dâhil bütün alanlar kullanılmaktadır. Ailede büyükler yatak odalarında uyurken, diğer aile fertleri genellikle salonda ya da

evin farklı mekânlarına serilen yer yataklarında uyumaktadırlar. Evlerine nüfus yoğunluğu sebebi ile sığmamakta olan kullanıcılar, temel gereksinimlerini akrabalarının ya da komşularının evlerinden sağlamaktadır. Yatma işlevine ek olarak, banyoları olmayan ya da banyo tesisatları sorunlu olan evlerde yaşayan kullanıcılar, banyo yapmak için komşularına misafir olabilmektedir.

Salon mobilyaları, kimi evde yeterli ve bakımlı iken maddi sıkıntısı olan çoğu evde yetersiz ve deforme haldedir. Çocukların ve gençlerin, kendilerine ait mobilyaları ve alanları bulunmamaktadır. Romanlar aile olarak birçok eylemi birlikte gerçekleştirmektedir, örneğin; hep birlikte yemek yiyerek hep birlikte uyumakta, evlerinde hep birlikte salonda sohbet ederek akşamlarını geçirmektedir. Nüfusun fazla olduğu evlerde, 10 kişilik bir aile tek banyo ve tuvaleti kullanmaktadır. Yeterli maddi imkâna sahip olan kullanıcılar ayrı evlere çıkmış, yeterli imkâna sahip olamayan kullanıcılar ise aileleriyle evlerde yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Romanların istihdam durumları önceki evlerine ve mekânlarına oranla göre daha elverişlidir. Eskisine göre görece daha nitelikli olan bugünkü evleri nedeniyle, daha önce Çingene olarak anılırken artık Roman olarak anılmaktadırlar; bu isim değişikliği daha nitelikli işler bulmalarını sağlamıştır. Bu sonuç, mekânın bir statü göstergesi olduğunun oldukça çarpıcı bir örneğidir. Mevcut yerleşim alanı ve evleri Romanların gündelik yaşamında statü kazandırma dışında da bazı belirgin değişimlere neden olmuştur: Evlerde görece daha fazla vakit geçirmeye başlamışlar, komşular arası eski samimiyet ve yakınlık görece azalmıştır. Öte yandan Romanların mevcut yaşam tarzları yerleşim alanlarının yanı sıra evlerin iç mekânlarına daha fazla yansımış; mekânlar yaşam tarzlarına uygun olarak yeniden biçimlendirilmiştir. Örneğin, yetersiz alan nedeniyle, her yer uyuma işlevi olarak kullanılabilmekte; sığınaklar evlere dönüştürülmekte, doğal gaz olduğu halde sobalı ısıtma devam etmektedir. Romanlar iç mekânlarını tanımlarken; ev, yuva tanımlamaları yapmaktadır. Ev ve konut kavramı konu başlığı altında yer verildiği üzere (Sayfa 19) Miller 'inde dediği gibi, insanlar kendilerini ifade edebilmek için evi, kendi kimliklerine, kim olduklarına ve isteklerine göre uyumlu hale getirirler (Miller, 2002).

Ev ve konut kavramlarına dair incelenmiş olan ilk başlıkta (Sayfa 17) Miller'in de dediği gibi, insanlar içinde buldukları koşullar kapsamında evlerini

kendilerine uydurmakta ve benzer bir şekilde maruz kaldıkları mekânsal kısıtlamalar sebebi ile kendilerini evlerine uydurmak (Miller, 2002) durumunda kalmışlardır.

SONUÇ

Hindistan'dan göç eden Romanlar, Avrupa'ya, Anadolu'ya, Balkanlar'a yerleşmiş ve konargöçer bir şekilde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Selanik'ten mübadele sırasında göç eden Romanlar, Samsun'un Canik ilçesine yerleşmişlerdir. Romanların, 1925 yılında ilk yerleştikleri Teneke Mahallesi, 1994 yılında yıkılmıştır. Teneke Mahallesinin üzerinde bulunduğu arazi, zaman içinde konumu itibari ile değerlendirilmiş ve arazi Sanayi Kooperatifi tarafından devlete satılmıştır. Görüntü kirliliği yarattığı gerekçesiyle Romanlar Teneke Mahallesinden çıkartılmıştır.

Teneke Mahallesinden çıkartılan Romanların büyük bir kısmı, 200 Evler Mahallesiye yerleştirilmiştir. Romanlar için devlet tarafından geniş bir arazi satın alınmış, müstakil evler yapılmış ve Romanların gündelik yaşamlarını rahatça gerçekleştirebilecekleri geniş alanlar yaratılmıştır. Nüfusları artan Romanlar, tek katlı evlerini kendi imkânları ile genişletmişlerdir. Samsun çevre yolu üzerinde konumlanan alan, bir müddet sonra değerlendirilmiş, Romanlar bir kez daha evlerinden çıkartılmıştır.

200 Evler Mahallesiindeki bahçeli evlerinden 2005 yılında çıkartılan 500 hane Roman, kendileri için yapılan 10 bloklu, 264 daireli toplu konut alanına yerleştirilmişlerdir. 200 Evler Toplu Konutları, yine 200 Evler Mahallesinde ancak, çok daha ücra bir alana yapılmıştır. Roman nüfusuna oranla yetersiz konut sayısına sahip olan 200 Evler Toplu Konutlarında, Roman kullanıcılar, blokların depolarını ve sığınaklarını yaşam alanlarına dönüştürmüştür. Evler, Romanların gündelik yaşamları ve kültürel değerleri göz önünde bulundurularak yapılmamış; evlerin iç mekânları, Romanların gündelik yaşamına uygun tasarlanmamıştır. Kalabalık nüfusları nedeniyle, özellikle uyuma mekânları yetersizdir; evin mutfak dahil hemen her boşluk, uyuma amaçlı kullanılmaktadır. Doğal gaz ve kalorifer tesisatı olmasına rağmen, alışkanlıklar ya da ekonomik nedenlerle ısınma soba ile sağlanmaktadır. İç mekân donatıları yetersizdir. Yaşamlarının büyük kısmı sokaklarda geçen Romanlar, açık alanlarda derme çatma oturma alanları, iş araçları olan atları, faytonları için yine derme çatma korunaklı alanlar yapmışlardır.

Romanlar, günümüzdeki yerleşim alanlarının ve evlerinin daha önce yaşadıkları evlere göre mekânsal niteliğinin iyi olması nedeniyle, toplumun kimlik algısında değişiklik olduğunu, kendilerine "Çingene" değil, "Roman" denmeye

başlandığını, bir üst kimliğe sıçradıklarını vurgulamaktadır. Ne var ki, apartman yaşamının, gündelik yaşamlarını kısıtladığını, toplu etkinliklerinin ve samimi ilişkilerinin giderek azaldığını, eski mekânlarını değil ama eski yaşamlarını özlediklerini de belirtmektedirler.

Özetle, 200 Evler Toplu Konutuna yerleşen Roman kullanıcıların birçoğu evlerinden memnundur. Ancak, yetersiz donatıların ve alanların yanı sıra, apartman dairesinde yaşamaktan hoşnutsuzluk da duymaktadırlar. Tez kapsamında elde edilen bulgular, tezin hipotezini desteklemektedir: Site hayatına, günümüze kadar geçen süre içerisinde alışmamışlar; eski gündelik alışkanlıklarını, kültürel değerlerini sürdürürebilmek için mekânları dönüştürmüşler, yeniden biçimlendirmişlerdir. . Bununla birlikte, yeni mekânları ve çevreleri, e kültürel ve gündelik yaşamlarını etkilemiş, değiştirmiştir.

Mekânların tasarlanmasında kullanıcının yaşam tarzlarının dikkate alınması, hem mekânların fiziksel niteliği hem de bireylerin kültürlerini sürdürülebilmesi açısından önemlidir. Bu tezde, mekân-kültür etkileşimine ilişkin Romanların özelinde elde edilen sonuçların, bundan sonra yapılacak araştırmalar, çalışmalar için önemli bir örnek olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Adak, F. (2020).Göç ve gündelik yaşam: Suriyelilerin gündelik hayat pratikleri üzerine bir analiz. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Muğla.

Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006). Türkiye’de büyük kentlerin gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma. *ec. europa. eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf*.

Akalın, M. (2016). Sosyal Konutların Türkiye’nin Konut Politikaları İçerisindeki Yeri Ve Toki’nin Sosyal Konut Uygulamaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 107-124.

Alpegemen, İ. E. (2019). Aidiyet Duygusu Açısından Konut Mekân ve Donatı Tercihlerinde Mesleğe Bağlı Değişkenler (Master's Thesis, TOBB ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Altun, D. (2010). Kapalı Konut Siteleri ve Mahalle Kavramı. *İdealkent Dergisi*, 2, 216-244.

Altuncu, D. Ve Turgay, O. (2010). İç Mekânda Kullanılan Yapay Aydınlatmanın Kullanıcı Açısından Etkileri. *Çankaya Üniversitesi Bilim ve Mühendislik Dergisi*. 8(1).

Akkan, B. E., Deniz, M. B. ve Ertan, M. (2011). Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri. *İstanbul: Sosyal Politika Forumu*.

Akın, V. (2016). Roman Sivil Toplum Kuruluşlarının Romanların Sorunların Çözümündeki Rolü ve Önemi. Ateş, H. (Ed.). *Tarihten Günümüze Türkiye’de Romanlar: Tarih-Kimlik-Kültür-Sosyolojik Profil-Sorunlar*, s.187-200.

Aslan, Ş. (2008). Yasalar ve Kamu Yönetiminin Politikaları Üzerinden Türkiye’de Gecekondu Sorunu. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 157-168.

Ateş, H. ve Yıldırım Kaymakamlığı. (2015). Tarihten Günümüze Türkiye’de Romanlar, Bursa.

Aytaç, G. (2012). Soğuk Savaş Dönemi Avrupa Çingeneleri.

Balcı, H. (2009). Kentsel dönüşüm projesi bağlamında Sulukuleyi anlamak: Roman kimliğinin analizi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Barış, İ., Genc, Y. ve Taylan, H. (2015). The perception of social exclusion and its role on the process of education and academic achievement of Romani. *J. Acad. Soc. Sci. Stud*, 33, 79-97.

Bayraktar, E. (2007). Bir İnsan Hakkı Konut TOKİ'nin Planlı Kentleşme ve Konut Üretim Seferberliği, İstanbul: Boyut Yayın Grubu.

Bayraktar, Ö. (2011). Çingenerler:" Başka bir dünyanın insanları. *Global Media Journal*, 1(2), 121-136.

Bingöl, Y. ve Büyükakın, T. (2012). Kocaeli Romanları Üzerine Sosyo-Ekonomik Bir İnceleme. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji Ve Politika Dergisi*, 8(2), 5-23.

Bozdemir, S. (2016). Demirkapı Romanlarına Sosyolojik Bir Bakış. Ateş, H. (Ed.). *Tarihten Günümüze Türkiye'de Romanlar: Tarih-Kimlik-Kültür-Sosyolojik Profil-Sorunlar*, s.165-171.

Cevizci, A. (1997). Felsefe Sözlüğü (2. Basım). İstanbul: Paradigma.

Cihan, A. (2016). İçimizdeki Ötekilerden Diyarbakır Karaçileri. Ateş, H. (Ed.). *Tarihten Günümüze Türkiye'de Romanlar: Tarih-Kimlik-Kültür-Sosyolojik Profil-Sorunlar*, s.119-164.

Çiğirim, Ç. (2021). "TOKİ, ödemelerin yapılmadığı gerekçesiyle yurttaşlardan anahtarları istedi" 14.02.2022 tarihinde <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/toki-odemelerin-yapilmadigi-gerekcesiyle-yurttaslardan-anahtarlari-istedi-1888484> adresinden erişildi.

Çakır, S. (2011). Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu Ve Üretilen Politikalar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011(23), ss. 209-222.

Çelik, K. ve Tar, Y. (2015). Samsun'da Yaşayan Romanlar: Sınırlı Sosyal Hakla Yaşam Kurma. *Journal Of International Social Research*, 8(36).

Çetin, B. I. (2017). Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye'deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi Ve Birinci Aşama Eylem Planı'nın Değerlendirilmesi. *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 85-112.

Dişli, Ö. (2016). "Çingene" Mi, "Roman" Mı? Bir İnşa Süreci. *AÜDTCF, Antropoloji Dergisi*, 31, 97-117.

Dostoğlu, N. (2000). Bursa'da Farklı Konut Alanlarında Çevresel Anlam. *Yapı Dergisi*, 221, 62-63.

Düzcan, E. (2012). Türkiye'deki güncel konut araştırmalarında 'ev' olgusu. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Easthope, H. (2004). A Place Called Home. *Housing, theory and society*, 21(3), 128-138.

Erman, T. ve Eken, A. (2004). The "Other of the Other" and "Unregulated Territories" in the Urban Periphery: Gecekondu Violence in the 2000s with a Focus on the Esenler Case, İstanbul. *Elsevier Dergisi*, 21, 57-68.

Ersoy, Z. (2002). Konut ve ev kavramlarının karşılaştırmalı analizi. (Yayımlanmamış doktora tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Eşkinat, R. (2012). Türk İnşaat Sektöründe (TOKİ'nin) Yeri ve Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32).

Fırat, M. ve Açıkgoz, R. (2020). Elazığ'da yaşayan çingenelerin değişen/dönüşen meslekleri üzerine nitel bir araştırma. *Journal of Economy Culture and Society*, (Özel Sayı 1/Supplement 1), 229-248.

Gökce, D. (2018). Romanların Konut Ayrışmasını Etkileyen Faktörler: Aydoğdu Mahallesi, Tekirdağ. *Megaron*, 13(2).

Gökçen, S., Tabaoğlu, E. ve Öney, S. (2008). Biz Buradayız!: Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, İstanbul: Mart Matbaacılık.

Gökmen, G. ve Özak, N. (2009). Bellek ve Mekân Üzerine Bir Model Önerisi. *İTÜ Dergisi*. 8 (2). 145-155.

Göncüoğlu, S. ve Yavuztürk, Ş. (2009). Sulukule ve Çingeneleri. *Güzel Sanatlar Entitüsü Dergisi*, 23, ss.107-134.

Güvenç, B. (1976). Mekân ve Eğitim Sorunları ve Bir Mekan Antropolojisine Doğru.

İlhan, S. ve Fırat, M. (2017). Bir İnşa Süreci Olarak Romanlık: Kuramsal Bir Çözümleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 265-276.

İnceoğlu, A. A. (1999). Evin anlamı ve kentleşme süreçleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Jabareen, Y. (2005). Culture and Housing Preferences in a Developing City. *Environment and behavior*, 37(1), 134-146.

Kara, M. (2010). Türkiye’de Gecekondu Dönüşüm Projelerinin Konut Sorununun Çözümündeki Rolü: Ankara İli Gültepe ve Yatımsuluk Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5 (2),171-204.

Karaca, M. ve Varol, Ç. (2012). Konut Alanlarında Enerji Etkinliği: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (Toki) Toplu Konut Projeleri Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (1). *Metu Jfa*, 2, 127.

Karaman, Z. T. (2007). Siyasi ve İdari Yönüyle Romanlar. Yeryüzünün Yabancıları: Çingeneler, Kolukırık, S. (Ed.). İstanbul: Simurg, 33-43.

Kılıç, A. (2006). Toplu Konut Projelerinin Çevrelerine Olan Rant Etkisi Ve Ataşehir Örneği.(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kınık, K. (2010). Göç, Sürgün ve iltica. *Hayat Sağlık Dergisi*, 2, 36-39.

Koç, S., Huntürk, M., & Üstünel, A. (2011). Inventory work towards our Roma citizens living in the neighborhood of Yavuz Selim and 200 Evler. *Samsun Provincial Special Administration Research and Development Department Presidency Report. Samsun.*

Kolukırık, S. (2016). Romanlar ve Akraba Gruplarının Sosyolojik Görünüm: Kamusal Hizmetlere Erişim ve Katılım İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme. Ateş, H. (Ed.). *Tarihten Günümüze Türkiye’de Romanlar: Tarih-Kimlik-Kültür-Sosyolojik Profil-Sorunlar*, 37-56.

Kolukırık, S. (2005). Türk Toplumunda Çingene İmgesi ve Önyargısı, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), s.52-71.

Köse, H. (2008). Lefebvre Ve Modern Dünyada Gündelik Hayat. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 27, 7-25.

Kural, N., Dedekargınoğlu, C., Türel, R. O., Altay, G., ve Tuncel, B. (T.Y.). Kültürün Yerleşkesi Mimari: Bacıköy Üzerinden bir Sorgulama. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Kurtar, S. (2013). Bir Şehir Filozofu Olarak Henri Lefebvre ve Gündelik Yaşam Sanatı. *İdealkent*. 4(10), 200-219.

Kyuchukov, H. (2007). Bulgar ve Türk Müslüman Romanların Tarihi, Kültürü ve Dili. Yeryüzünün Yabancıları: Çingenerler, Kolukırık, S. (ed.). İstanbul: Simurg Kitapçılık Yay, 71-85.

Lefebvre, H. (2014). Mekan Üretimi (2. Basım). Işık Ergüden (Çev.). İstanbul: Sel.

Mallett, S. (2004). Understanding Home: A Critical Review Of The Literature. *The sociological review*, 52 (1), 62-89.

Marchant, J. R. V. (1948). Cassell's Latin dictionary (Latin-English and English-Latin)", Cassell. s: 533-534.

Marsch, A. (2008). Etnisite ve kimlik: Çingenerlerin kökeni. *European Roma Rights Center Country Reports Series*, (17), 19-27.

Marsh, A. ve Danka, A. (2008). Eşitsiz vatandaşlık: Türkiye Çingenerinin karşılaştığı hak ihlalleri. Uzpeder, S., Danova/Roussinova, Özçelik, S. ve Gökçen, S. (Ed.). *Biz buradayız: Türkiye'de Romanlar, ayrımcı uygulamalar ve hak mücadelesi* içinde, İstanbul: Mart Matbaacılık, 53-109.

Miller, D. (2002). Accommodating. Painter, C. (ed.). *Contemporary Art and the Home*, 114-128

Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2).

Onay, N. (2010). Mimari iç mekânda çeper oranlarının irdelenmesi ve alışveriş merkezleri örnekleme. (Yayımlanmamış doktora lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Önver, M. (2016). Konut ve Konut Politikası. İstanbul:İJOPEC Yayınları.

Özbey, I. B. (2017). Lomlarda kimlik, kültür ve sosyal değişme: ardanuç, şavşat ve yusufeli örnekleri. *Karadeniz Arastirmalari*, (56), 25-52.

Özdemir, M. (2019). Gündelik Yaşamda Nesnelere Gösterge Değeri Üzerinden Değişen Tüketim Alışkanlıkları: Instagram Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Mersin Üniversitesi, Mersin.

Özlem, D. (2000). Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi. İstanbul: İnkılap.

Paasi, A. (2003). Region And Place: Regional Identity in Question. *Progress in Human Geography*. 27(4), 475–485.

Parutis, V. (2011). “Home” for Now or “Home” for Good? East European Migrants’ Experiences of Accommodation in London. *Home Cultures*, 8(3), 265-296.

Rapoport, A. (2004). Kültür Mimarlık Tasarım (1. Basım). Selçuk Batur (Çev.). İstanbul: Yapı.

Seçilmiş, Z. (2019). Mekânsal Değişimin Gündelik Yaşama Etkisinin İrdelenmesi: Ankara Hamamarkası Evleri Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Ankara.

Silverman, C. (1982). Everyday drama: impression management of urban Gypsies. *Urban Anthropology*, 377-398.

Solak, S. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 13-37.

Sözer, A. (2019). Göç, Toplumsal Uyum Ve Aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(28), 418-431.

Sutherland, A. (1992). Gypsies and health care. *Western Journal of Medicine*, 157(3), 276.

Tağ, M. (2018). Temettuâtılarına Göre Osmanlı Devleti’nde Romanların Meslek Yapıları ve Geçim Kaynakları. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, , 2 (18): 303-319

Taner, İ. (2015). Toplu Konut İdaresinin Konut Politikasının Değişimi: 1984-1989 Arası Konut Üretimine Kaynak (Kredi) Ayrılarak Desteklenmesi ve 2002

Sonrası Doğrudan Konut Üretimi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.*

Tekeli, İ. (2000). Gündelik Yaşam Üzerine Düşünceler. *Mübeccel Kıray için yazılar.*

Turgut, H. (2005). Türkiye'deki Gecekondu Sorununun Yapısal Analizi Ve Bir Sağıklaştırma Modeli Önerisi. *Mimarlık Dergisi.* 323.

Türkün, A. (2011). Kentsel dönüşüm ve hegemonik güç ilişkileri. *Uluslararası planlama çalışmaları* , 16 (1), 61-72.

Uğurlu, Ö. (2013). Dönüşen Kentlerde Çingene Olmak: İzmit Örneği/Being A Gypsy in Transforming Cities: The İzmit Case. *Mülkiye Dergisi*, 37(1), 71-104.

Usta, G. (2020). Mekân ve Yer Kavramlarının Anlamsal Açından İrdelenmesi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication.* 10(1), 25-30.

Ünaldı, H. (2012). Türkiye'de Yaşayan Kültürel Bir Farklılık: Çingeneler. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1 (1).

Ünver, E. (2007). Mekânın düşey bileşeni duvarın zaman ve teknolojiye bağlı olarak gelişimi ve dönüşümü. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Üst, S. (2015). Konutlarda İç Mekân İle Mobilya Etkileşimi Bağlamında Mobilyaya Dair Özelliklerin İncelenmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(15), 103-118.

Yılmaz, C. (2011). Samsun Şehri; Kuruluş Yeri, Nüfus Ve Kentsel Gelişim Özellikleri. Samsun Sempozyumu 2011, http://www.samsunsempozyumu.org/Makaleler/484242380_02_Prof.Dr.Cevdet%20Y%c4%b1lmaz.pdf. Erişim Tarihi: 20.05.2013.

Yılmaz, E. (2016). Konut Sorunu ve Toplu Konut Üretiminde TOKİ'nin Ve Belediyelerin Rolü. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(7), 31-50.

Yükselsin, İ. Y. (2014). Kültürel aracılık, Romanlar (Çingeneler) ve müzik: Bir Rumeli halk ezgisinin kırkpınar güreş havasına dönüştürülmesi örnek olayı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 713-730.

Zorlu, T. (2010). Günümüz Müstakil Konut Sitelerinde Kullanıcı Tercihleri: Trabzon Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları Sempozyum, Kongre ve Konferans Bildirileri*. 137-153.

İMO, (2020). 09.04.2020 tarihinde http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/9ca6617c167713d_ek.pdf adresinden erişilmiştir.

Sarioğlu, A. (2018). Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Canik İlçe Raporu. 28.10.2020 tarihinde <https://www.oka.org.tr/assets/upload/dosyalar/canik-ilce-raporu-2018.pdf> adresinden erişilmiştir.

Cografyaharita, (2020). Türkiye Haritası 29.10.2020 tarihinde <http://cografyaharita.com/haritalarim/4lturkiye-haritasi2.png> adresinden erişilmiştir.

Google, (2020). Eski İstanbul Gecekondu Mahallesi. 14.11.2020 tarihinde

EK 1

1. Cinsiyet, yaş ve eğitim ve medeni durum?
2. İşiniz?
3. Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?
4. 200 Evler Toplu konutlarında ne kadar süredir yaşamaktasınız?
5. Toplu konutlardan önce hangi bölgede ve nasıl bir evde yaşıyordunuz?
6. Roman kültürü nedir? Bugün ve geçmiş arasında farklılıklar var mı? Varsa nelerdir?
7. Bu konutlara geçmeden önceki eviniz ve çevresi nasıldı? Olumlu ve olumsuz yanları nelerdi?
8. Bu konutlara geçmeden önceki yaşamınızda neler yaptığınızdan bahsedebilir misiniz? Olumlu ve olumsuz yanları nelerdi?
9. Şimdiki konutlarınız ve çevresi nasıl? (Salon, oda sayısı, büyüklükleri, mutfak, ıslak hacimler, bahçe, peyzaj, çocuk oyun alanları, ilerine ilişkin depo, ısıtma, su vb.). Olumlu ve olumsuz yanları nelerdir?
10. Şimdiki yaşamınız nasıl? (Eski alışkanlıkları yerine getirebiliyorlar mı? Yeni neler geldi?) Olumlu ve olumsuz yanları nelerdir?
11. Eski ve yeni mekânlarınızı ve yaşamınızı karşılaştırır mısınız? Olumlu ve olumsuz yanları ile...

İNTİHAL RAPORU

ROMAN MEKANLARI VE GÜNDELİK YAŞAM 200 EVLER TOPLU KONUT ÖRNEĞİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 14	% 13	% 6	% 7
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	paperity.org İnternet Kaynağı	% 2
2	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	icimdekikaos.blogspot.com İnternet Kaynağı	% 1
7	ijopecc.co.uk İnternet Kaynağı	% 1
8	www.scribd.com İnternet Kaynağı	% 1
9	pt.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
10	www.ilbank.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

11	Submitted to Istanbul Aehir Aniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
12	Submitted to Istanbul Kultur University Öğrenci Ödevi	<% 1
13	sites.khas.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
14	www.canik.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
15	www.deryayucel.com İnternet Kaynağı	<% 1
16	www.hkmo.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
17	Submitted to Inonu University Öğrenci Ödevi	<% 1
18	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	<% 1
19	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
20	readgur.com İnternet Kaynağı	<% 1
21	GÖREGENLİ, Melek, KARAKUŞ, Pelin, KÖSTEN, Yeşim Özgen and UMUROĞLU, İrem. "Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi", Türk Psikologlar Derneği, 2014. Yayın	<% 1
22	acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1

23	www.ktu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	Submitted to Mimar Sinan Guzel Sanatlar University Öğrenci Ödevi	<% 1
25	journals.openedition.org İnternet Kaynağı	<% 1
26	AKSOY, Erman and GÜZEY KOCATAŞ, Özlem. "GECEKONU ALANLARINDA UYGULANAN KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN MEŞRUIYET ZEMİNİ OLARAK YOKSULLUK VE SUÇ", Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017. Yayın	<% 1
27	Submitted to Kocaeli Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
28	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
29	www.bmij.org İnternet Kaynağı	<% 1
30	tojdac.org İnternet Kaynağı	<% 1
31	ÖKSÜZ, Yücel, DEMİR, Elif GÜVEN and ÖZTÜRK, Melek BABA. "Roman Çocukların Okul Doymu Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Samsun İli Örneği)", Hacettepe Üniversitesi, 2018. Yayın	<% 1

- 32 UĞRLU, Örgen. "Dönüşen kentlerde çingene olmak: İzmit örneği", Mülkiyeliler Birliği, 2013. <% 1
Yayın
- 33 e-dergi.atauni.edu.tr <% 1
İnternet Kaynağı
- 34 iyilikhaliblog.com <% 1
İnternet Kaynağı
- 35 ets.anadolu.edu.tr <% 1
İnternet Kaynağı
- 36 openaccess.ogu.edu.tr:8080 <% 1
İnternet Kaynağı
- 37 AKALIN, Mehmet. "SOSYAL KONUTLARIN TÜRKİYE'NİN KONUT POLİTİKALARI İÇERİSİNDEKİ YERİ VE TOKİ'NİN SOSYAL KONUT UYGULAMALARI", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016. <% 1
Yayın
- 38 OĞUZ, Sultan Esin. "Toplum bilimlerinde kültür kavramı", TUBİTAK, 2011. <% 1
Yayın
- 39 ÇETİN, Başak Işıl. "KİMLİKLERİYLE ROMANLAR: TÜRKİYE'DEKİ ROMAN VATANDAŞLARA YÖNELİK SOSYAL İÇERME ULUSAL STRATEJİ BELGESİ VE BİRİNCİ AŞAMA EYLEM PLANI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ", Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İİBF, 2017. <% 1
Yayın
- 40 EŞKİNAT, Rana. "Türk inşaat sektöründe (toki'nin) yeri ve etkisi", TUBİTAK, 2012. <% 1
Yayın

Alıntılarını çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

Kapat

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Tansu Erzurumlu

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	İç Mimarlık	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	2018
Yüksek Lisans	İç Mimarlık	Atılım Üniversitesi	

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
-Hasan Akkuş İç Mimarlık	-İç Mimar	-2018-2019
-Adamet Yapı Mimarlık	-İç Mimar	-2020-2021

Yabancı Diller: İngilizce

Yayımlar:

Tarih: 20.01.2022